

N:o 1-2 2014

Hinta 7 €

Vitali
Dobrinin
maalaa
vahvoja
muotokuvia

S I S Ä L T Ö

Kannen kuva: Vitali Dobrinin maalauksen kuvannut Tapani Kaukonieni.

Eeva-Kaisa Linna: Vitali Dobrinin maalaustaide kuvaa karjalaisen kansan vaihteita.	4
Jaana Lukkari: Laukkuri Hermannin Omenaisen surma järkytti Kainuussa 120 vuotta sitten.	8
Olga Gokkoeva: Karjalan kielen kodia rakennetaan talokootyönä Vieljärvellä Präsän piirissä.	12
Kirsikka Moring: Udmurtti Konstantin Zamyatin väitelti tohtoriksi Helsingin yliopistossa.	16
Unto Martikainen: Muinaisvepsällä on voinut olla ratkaiseva osuus muinaiskarjalan kehittämisessä.	18
Marjukka Patrakka: Vera ja Andrei eli karjalaisittain Kuznetsovan Veera ja Antti asuvat Tuuksassa.	20
Pekka Vaara: Kuka oli oululainen A. V. Ervasti ja miten hän liittyy Vienan Karjalaan?	24
Jouni Alavuotunki: A. V. Ervastian Ahma on sympaattisempi hahmo kuin Santeri Ivalon luoma hahmo.	25
Aila-Liisa Laurila: Mössi Kontie -runoteos julkaistiin nyt myös vienankarjalaisten lasten iloksi.	26
Tuonilmaisiiin siirtyneet: Olavi Takalo, Hannu Raulo ja Johannes (Jussi) Levanen.	29
Eeva-Kaisa Linna: Laukunkantajat -palsta keskustelelee Pekka Laaksosen kanssa.	35

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n jäsenlehti ja äänenkannattaja

- Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 -

Seura perustettiin 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry.

Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy Karjalan Heimo-lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kirjoita juttu lehteen!

Aineisto seuraavaan Karjalan Heimo-lehteen on lähetettävä päätoimittajalle viimeistään 5. huhtikuuta 2014. Lehti numero 3-4 ilmestyy toukokuun alussa.

Seuraavat aineistopäivät tänä vuonna ovat 31.5., 2.8., 27.9. ja 8.11.

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Heimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja: Aila-Liisa Laurila
0400 755 907 tai 040 514 3351
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Peter Bange
bangedesign@gmail.com

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina. 95. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €,
1/1-s. 430 €, 1/2-s. 300 €, 1/3-s. 235 €,
1/4-s. 185 €, 1/6-s. 140 €, 1/8-s. 115 €

Ilmoitusaineiston toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
(09) 171 414
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee: ti ja to klo 10-15, heinäkuussa suljettuna.

Tilaushinta / jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 € ja lehti sisältyy jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Sampo Pankki
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja:
Senni Timonen.
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 10. helmikuuta 2014

Pidä kieli elossa puhumalla

Olen vierailut kaksi kertaa Vieljärvellä ja Kinnermäessä katsomassa, kuinka romahtamispisteessä olleet paikat saavat uutta henkeä ja piristyvät yllättäen vähän samaan tapaan kuin kuolemaisillaan ollut potilas. Tuo elpyvä seutu sijaitsee jonkin matkaa Laatokalta itään, vähän matkan päässä entiseltä Suomen itärajalta. Yksi viime kesän kohokohtia oli, kun pääsin esiintymään Kinnermäen Nerokaššali-teatterifestivaalin lavalla. Karjalan kielikurssilla olimme harjoitelleet näytelmän karjalan kielellä Nina Barminan hyvässä ohjauksessa. Edellisen kerran olin näytellyt joskus koulun kuusijuhlissa – enkä karjalan kielellä tietenkään koskaan ennen. Mutta hyvin se meni!

Tällaista ja oikeastaan vielä paljon rohkeampaa heittäytymistä ovat viime vuosien aikana tehneet monet muutkin karjalaisuuden ystävät ja elvyttäjät. Tässä lehdessä esiteltävä, Vieljärvelle rakenteilla oleva Karjalan kielen kodi on siitä yksi esimerkki. Kymmenet suomalaiset ja karjalaiset ovat tehneet määrätietoista yhteistyötä jo vuosien ajan ja näkyviä tuloksia on saatu aikaan.

On toinen asia, miten karjala ja muut suomalais-ugrilaiset kielet ympäri Venäjää säilyvät tulevaisuudessa. Tuoreessa väitöstutkimuksessa selvitettiin suomalais-ugrilaisia kieliä puhuvien kansojen asemaa Karjalan, Komin ja Marin tasavalloissa sekä Mordvassa ja Udmurtiassa.

Konstantin Zamyatinin tutkimuksen mukaan vain noin yhden neljäsosan Karjalan tasavallan ja kolmen neljäsosan Komin ja Marin tasavaltojen lapsista ja nuorista, jotka ovat etniseltä taustaltaan karjalaisia, komeja tai mareja, on mahdollista opiskella omaa kieltään kouluaineena. Lisäksi vain hyvin harvoilla koululaisilla, ainoastaan maaseudun alakouluissa Mordvassa, on enää äidinkielenään puhumansa paikallinen kieli opetuskielenä. Opetuskieli on venäjä, ja oma kieli saa vain minimaalisen osuuden ajasta.

On hiukan pelottavaa ajatella, miten suomalais-ugrilaisen kielten käy. Tämän vuoden alussa Helsingissä pidetyssä teollisuusjohtajien Selkäranka-seminaarissa Nokia-yhtiön hallituksen puheenjohtaja Risto Siilasmaa esitti,

että Suomessa voitaisiin pohdita englannin ottamista viralliseksi kieleksi. Uskomatonta! Se ehkä helpottaisi kansainvälisissä yrityksissä työskentelevien ulkomaalaisten elämistä Suomessa, mutta ehdoton tosiasia on, että suomi ei ole niin vaikea kieli, etteikö sitä voisi oppia kuka tahansa. Onhan tämä jo nähty. Suomea ei saa päästää syrjäytymään. Siitä täytyy pitää lujasti kiinni.

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Heläjää kannel, solisee koski

Vitali Dobrinin ammentaa maalauksiinsa aiheita Kalevalasta

••• Tarkasti katsovat silmät, lempeä, arvoituksellinen hymy, olkapäille ulottuvat hiukset, mustat vaatteet. Taiteilijan perikuva. Vitali Dobrinin syleilee tulijoita venäläisen vieraanvaraisesti Kostamuksessa.

Perhe oli juuri siirretty isän synnyinseudulta Akonlahdelta Uhtualle, kun Vitali syntyi vajaat 60 vuotta sitten. Suomenkielisen keskikoulun päätyttyä taiteen tekemisen palo vei Vitalin Petroskoihin taideopistoon.

Sitten armeija kutsui kahdeksi vuodeksi ja antoi koulutuksen erikoisjoukkoihin. Seuraavat vuodet kuuluivat Leningradin Hertzenin taidekorkeakoulussa, jossa Dobrinin sai klassisen taidekoulutuksen. Siihen sisältyi myös muotokuvamaalaus, mikä näkyy vahvasti Vitali Dobrinin taiteessa.

Nuori taidekoululainen maalasi suuri-kokoisen kuvan kirjailija Aleksandr Pushkinista Pihkovan maisemissa ja tavoitti tämän kasvoille isoäidin isältä periytyneet etiopialaisen miehen jalot piirteet. Maalaus oli aikoinaan esillä näyttelyssä Pariisissa.

Lukuisia ovat olleet Dobrininin näytellyt kautta vuosien. Hänen taidettaan on esitelty Suomessa, Ruotsissa, Alankomaissa ja Ranskassa sekä tietysti kotimaassa. Tretjakovin galleriassa Moskovassa on pysyvästi muutama teos, Petroskoin taide-museossa kymmenkunta.

Taidekorkeakoulussa opiskeli Vitalin aikoihin vain kolme nuorta miestä, kaksi karjalaista ja yksi inkeriläinen, Juvonen nimeltään. Juvonen ja Dobrinin löysivät koulusta puoliset, jotka molemmat olivat Siperiasta lähtöisin.

Vitali on maalannut lukuisia muotokuvia urallaan, myös Suomessa. Yksi upeimmista on Karjalan Sivistyseuran ko-

koushuoneessa esillä oleva kuva, jossa kunniapuheenjohtaja Pentti Keynäs istuu taustallaan kuohuva köngäs.

Dobrinin onnistuu taitavasti tuomaan muotokuviiin kuvaamansa henkilön elämänpiiriin. Perinteen tutkijan, tunnetun Vienan kävijän Pekka Laaksosen maalauksessa taustalla ovat Lönnrotin julkaisujen vanhat sidokset ja Venehjärven kalmiston männyt. Kalevalan säkeiden alkuperän selvittäneen Väinö Kaukosen kuvan taustasta nousevat mallin omakätiset muistiinpanot keruumatkoiltaan.

- Tutustun ensin maalattavaan henkilöön jonkin aikaa ja sitten mietitään, tuleeko muotokuvan maalaamisesta mitään, hän sanoo.

Suomessa on osattu arvostaa Vitali Dobrininin lahjakkuutta, muun muassa Kalevalaseura antoi hänelle 1990-luvulla tunnustuksena Nuoren taiteilijan palkinnon. Karjalassa hänet on nimitetty vuoden taiteilijaksi. Taideopinnoista valmistuttuaan Vitali palasi kotiseuduilleen. Kierreltyään vuosia pitkin karjalaiskyliä ja Elias Lönnrotin runonkeruureittejä tie vei Venehjärvelle, jonka taiteilija tunsi henkiseksi kodikseen.

Vitali asettui 200 vuotta sitten rakennettuun Hökkälän taloon, joka on vuosien saatossa nähnyt monenlaista eläjää, kuten Lesosten sukuun kuuluvat Hökkälivanan ja Hökkä-Petrin. Myös monet kuuluisat karelianistit, kuten I. K. Inha, K. F. Karjalainen ja Ilmari Kianto, ovat vierailleet ja yöpyneet talossa.

Vitali Dobrinin syntyi vajaat 60 vuotta sitten Kalevalassa eli Uhtualla. Suomenkielisen keskikoulun päätyttyä hän lähti Petroskoihin taideopistoon ja sen jälkeen Leningradin Hertzenin taidekorkeakouluun. Kuva Tapani Kaukoniemi

◀◀ Dobrinin sai talon käyttöönsä 1990-luvun alussa, kun lupasi pitää sen kunnossa. Kaikenlaisia vaiheita nähneen talon kunto kuitenkin heikkeni vuosien saatossa ja niinpä Vitali luovutti Hökkälän takaisin kylän yhteiseen käyttöön sillä edellytyksellä, että siitä tehdään museo. Nyt talo on talkootöillä suomalaisten avustamana kunnostettu museoksi ja valmis kestämään taas vuosia.

Hökkälän kunnostaminen oli Dobrininille kohtalokasta, putoaminen pari vuotta sitten talon katolta vaurioitti Vitalin olkapäätä niin, että maalaaminen hankaloitui. Taiteilijan ateljeessa maalaustelineellä lepää keskeneräisenä hehkuvan keltaisissa väreissä inkeriläisen kuvanveistäjän muotokuva ja ajatuksissa on valmiina monta muuta aihetta.

Oman Karjalan kansan vaiheet ovat innoittaneet ja ravinneet Vitali Dobrininin tuotantoa.

Taiteilija etsii vastausta kipeisiin kysymyksiin ja pohtii teoksissaan runokyllien autoitumista. Maalaukset kertovat karjalaisten kylien kohtaloista ja vienalaisesta elämänmuodosta. Töistä heijastuu syvälinen sosiaalinen ja filosofinen sanoma.

Nuorena taidekoululaisena Vitali Dobrinin maalasi suurikokoisen kuvan kirjailija Aleksandr Pushkinista Pihkovan maisemissa. Maalaus oli aikoinaan esillä näyttelyssä Pariisissa. Kuvat Tapani Kaukonieni

Karjalaisuudesta ammentava Dobrinin aloitti 1990-luvulla Kalevalan kuvitus työn. Värikylläisiin kuviin on ikuistettu niin maailman synty kuin lukuisat eepoksen henkilöahmot, jotka ovat saaneet piirteitä sekä vuokkiniemeläisistä että venäjäläisistä.

Dobrininia kiehtovia teemoja ovat vesi, naisen alastomuus, shamanismi, noitarummut, muinaiset symbolit ja tunnusmerkit, kalmismaiden maatuvaat kropnitsat. Karjalaisten joutumista pois asuinsijoiltaan ja kylvää Dobrinin kuvaa muuttolintuteemalla.

Silmien kuvaajana Vitali Dobrinin on erityisen taitava, jäljessä näkyy klassisen koulun tuoma taitavuus. Silmät pysäyttävät katsojan, niistä heijastuu viisautta, hälljyys ja ilkkurisuus. Taiteilijan monipuolisuutta kuvaa myös se, että hän tekee itse teostensa kehykset. Ne ovatkin usein merkittävä osa kuvaa.

Dobrininin taidetta leimaa voimallinen värien käyttö. Yleistyyli on realistinen, mihin sekoittuvat luonnosta ja Karjalan kulttuurista nousevat ainekset. Henkilökuvat ovat ilmeikkäitä, Dobrininilla on vahva karakterisointikyky.

Aikoinaan tämä omaperäinen taiteilija, lahjakas taideopetuksen järjestäjä perusti Kostamuksen kuvataidekoulun ja toimi pitkään sen rehtorina. Hän opettaa siellä edelleen. Dobrinin on opettanut myös Suomessa. Hän vietti vuosia eri puolella maata opettajana kuvataidekouluissa ja -leireillä.

Alun perin Akseli Gallen-Kallelan Uhtuan hallitukselle vuonna 1920 suunnittelema Karjalan lippu on Dobrininin nyky-muotoonsa viimeistelemä. Hän määritteli tarkkaan viivojen leveydet ja täsmälliset värisävyt. Niistä musta kuvaa maata, vihreä metsää ja luontoa sekä punainen verta ja iloa.

EEVA-KAISA LINNA

Vitali Dobrininia kiehtovia teemoja ovat vesi, naisen alastomuus, shamanismi, noitarummut, muinaiset symbolit ja tunnusmerkit sekä kalmismaiden maatuvaat kropnitsat. Taiteilijan monipuolisuutta kuvaa myös se, että hän tekee itse teostensa kehykset.

Ilmoitus koskee tammikuun lopulla Sotkamon Jormaskylän Hallalan talon ja Korholanmäen Juwanmäen välillä kadonnutta venäjänkarjalaista "laukkurysää" Hermanni Omenaista. Hermanni oli eronnut tovereistaan, siis ilmeisesti muista kauppamatkalla olleista kulkukauppiaista, ja aikonut suunnata kuppauttamaan itseään Juwanmäen (Jurvanmäki?) mökkiin.

Kun Hermannia ei kuulunut sovittuun kohtaamispaikkaan, teki Omenaisen poika hänestä katoamisilmoituksen Sotkamon nimismiehelle 9. helmikuuta. Paikallinen vanhempi konstaapeli Tolonen lähetettiin asiaa tutkimaan.

Hallalan isäntä kertoi kyseisen kauppiaan lähteneen hänen neuvomaansa latua Juwanmäen mökin suuntaan. Ladulta ei tutkittaessa löytynyt siltä poikkeavia latuja, mutta Juwanmäen kuppariemäntä väitti, ettei hänen luonaan ole ketään kupattavana käynyt viime viikkoina, ei ainkaan venäläisiä.

Tarkemmissa tutkimuksissa saunan lattialla olleista hampun päistäreistä löytyi kuitenkin veripilkkuja ja kuppariemuori kertoi jonkun kuitenkin käyneen kupattavana. Kyläläiset olivat sitä mieltä, ettei tuo kuppariemuorin väittäjä henkilö ole siellä kupattavana "niin äsken käynyt".

Väitettyä kupattavaa ei ollut lehden juttun kirjoittamiseen mennessä löytynyt ja tutkinnan kerrotaan olevan kesken. Omenaisen kavereiden mukaan hänellä oli kadotessaan rahaa mukanaan noin 50 markan verran ja tavaraa repussa noin 150 markan arvosta.

Louhi-lehden maaliskuun numerossa kerrotaan Hermanni Omenaisen ruumiin löytyneen ja surmasta epäillyn 19-vuotiaan talokkaanpojan Juho Juhonpoika Huotarin Jormaskylän Parkuan talosta toimitun Kajaanin kruununvankilaan.

Omenaisen ruumis oli löydetty 3. maaliskuuta Hallolan talon ja Juwanmäen mökin väliseltä suolta lumeen peitettyä. Löydön teki Hallolan talon pikku poika, tai ainakin hän löysi pari "werisokarettia", jotka vei taskuunsa taloon.

Tässä vaiheessa paljastuu se, että Omenaisen kuolema ei ole ollut luonnollinen, vaan kyseessä on murha! "Murhan luullaan tapahtuneen päähän ampumalla ja ettei tätä huomattaisi, on murhamies, sen mukaan kun poliisitutkintojen ajoista voi päätätä, käynyt tämän kuun 1. ja 3:n päivän välillä hakkaamassa erilleen ruumiista murhatun pään, jota

Laukkuri Hermannin Omenaisen surma

Epäilty Juho Huotari tunnettiin taitavana ampujana laajalti Kainuun kylillä.

••• Kirjoittamani hakusana toi historiallisen sanomalehtiarkiston syövereistä esiin mielenkiintoisen tarinan oululaisesta Louhi-sanomalehdestä 17.2.1893 eli 120 vuoden takaa.

samoin kuin laukkuakaan ei ole löydetty. Ilman tätä tekoa tuskin ruumistakaan olisi löydetty ennen kuin sulan tullen."

Vanhaa lehteä tankkaavaa sukututkijaa alkaa jo hieman hirvittää, mutta toisaalta kaiken maailman murhajuttuja ja mysteerijä ahmivan, uteliaan tutkijan mieltä alkaa syyhyttää. Onneksi nykyajan tekniikka antaa oivat apuvälineet löytää lisää luettavaa aiheesta. Louhi-lehti jatkaa aiheesta maaliskuun numerossa.

Epäilty Juho Huotari on siis toimitettu Kajaanin vankilaan odottamaan tutkimusten edistymistä ja kuten lehtijutussa kerrotaan, kyseinen nuori mies oli ollut epäiltyjen listalla jo ennen päättömän laukkukauppiaan Omenaisen löytymistä.

Huotari tunnettiin seudulla tarkkana pyssymiehenä, ja hänet oli nähty hiihtelemässä ase selässään Paavon päivänä 25. tammikuuta metsässä sillä seudulla, mistä Omenaisen ruumis myöhemmin löytyi. Ensin Huotari kielsi aseensa olleen matkassa. Vasta, kun viisi miestä, joiden luona Huotari oli kyseisenä päivänä pysähtynyt

tervasten hakkuupaikalla toisin todistivat, kertoi Huotari muistinsa ehkä pettäneen.

Hermannin Omenainen oli yöpynyt katoamistaan edeltävän yön Huotarin kotona Parkuan talossa ja "lukenut siellä rahojaan". Lähtiessään hän oli kertonut aikovansa mennä ensin Hallalan taloon ja sieltä kupparin luo Juwanmäen taloon. Huotarilla oli siis tieto Omenaisen reittisuunnitelmista sekä siitä, mitä ja kuinka paljon omaisuutta kyseinen laukkukauppias kanto mukanaan.

Löytnyt päätön ruumis vahvisti tutkijoiden käsitystä siitä, että Omenainen oli surmattu ampumalla ja pää piilotettu asian salaamiseksi. Omenaisen ruumiista ei löydetty muita väkivallan merkkejä. Pään tutkijat arvelivat hakatun irti vasta jäätyneestä ruumiista. Jäätyneitä lihansirpaleita löytyi ruumiin ympäriltä ja olipa "kirvesmies" lyönyt pari kertaa "wääräänkin hartioille" eli siis hutin. Pään arveltiin irtotetun vasta löytöpäivää edeltävänä päivänä ja paikalta lähtevä suksenjalki seu-

raten tutkijat totesivat niiden johtavan juuri Parkuan taloon. Hiihtäjä oli kyllä yrittänyt harhauttaa mahdollisia seuraajiaan mutkitellen ja puronvartta hiihdellen.

Kun asiaa taas tutkittiin lisää ja seudun asukkaita haastateltiin, saatiin tieto, että kyseisenä Omenaisen katoamispäivänä 25. tammikuuta oli metsästä kuulunut laukaus, jonka kerrottiin olleen Huotarin pyssyn ääni. Hänellä kun oli seudulla vielä harvinaisen takaapäin lauttava luodikko. Huotarilla oli nähty viime aikoina myös paljon rahoja, jotka hän väitti voittaneensa edellisinä kesinä sporttiklubin kilpa-ammunnoista. Tammikuussa julkaistussa palkittujen luettelossa ei hänen nimeään kuitenkaan ollut.

Todisteiden perusteella vasta 19-vuotias arvossa pidettyjen vanhempien lapsi, jolla oli jo myös morsian, pidätettiin ja toimitettiin Kajaanin vankilaan.

"Tätä kamalaa ja yhäti niin salaperäistä ryöstömurhajuttua" alettiin käsitellä oikeudessa eli Sotkamon kevätkäräjillä Louhessa olleen lehtijutun (nro 46/1893) mukaan huhtikuussa 1893.

Asianomistajana mainitaan laukunkantaja Mikko Omenainen, murhatun poika, Melentkoff Akonlahden kylästä, joka on Rontovskin pitäjää ja Arkangelin kuvernementtiä. Paikalle tuotiin myös kahleissa syytetty Juho Huotari.

Oikeudessa syytetty kertoi Omenaisen tulleen Parkuan taloon 24. tammikuuta sillä aikaa, kun hän itse oli Lowenmäellä lautapuita hakkaamassa ja myyneensä Omenaiselle jäniksennahkan ja oravan nahkan.

Seuraavana päivänä eli 25. tammikuuta Huotari oli vielä ostanut Omenaiselta huivin velaksi, koska ei ollut sopivia rahoja, joilla maksaa. Syytetty kielsi nähneensä Omenaisen rahoja, saati kuulleensa hänen matka-aikeitaan. Huotari itse oli alun perin aikonut mennä kyseisenä päivänä Kajaaniin, mutta päättänyt jättää menemättä tuulen ja tuiskun vuoksi.

Kajaanin reissun sijaan Huotari oli lähtenyt noin kello yhdeksän aikaan Lowenmäelle tukkeja hakkaamaan ja paluumatkalla pysähtynyt puolen päivän aikoihin tervaksen hakkaajien Antti (Olli?) Rusa-

sen ja Pekka Lukkarin luo. Kotona Huotari kertoi olleensa noin kello 13. Seuraavana päivänä syytetty kertoi sitten menneensä Kajaaniin. Kauppamatkallaan hän kertoi maksaneensa aiemmin särkemänsä Tolosen kaupan lampunkuopan, ostaneensa kultasepältä 4 kivisen si-

Oululaisen Louhi-lehden leike 1800-luvun lopulta.

Ensin löytyi havuja ja niiden alta vaate

linterikellon sekä toisen eräältä työmieheltä. Hän kertoi juoneensa punssipullon tuon kyseisen työmiehen kanssa sekä toisen talonomistaja Antti Löhösen kanssa. Löhösen luona hän oli myös yöpynyt. Löhöselle Huotari kertoi löytäneensä rahansa ampumakilpailusta. Rahaa Kajaanin reissulla oli tuhlaantunut melkoisesti.

Oikeudelle hän kertoi saaneensa rahat lainaksi sekä myymistään linnusta, turkiksista sekä pyssystä. Toisen Kajaanin matkan Huotari kertoi tehneensä 4. helmikuuta, jolloin hän muiden ostoksien ohella hankki nahkuri Terwolta yhdeksän markkaa maksaneet nahkasaapikkaat.

Maaliskuun alun poliisitutkintojen aikaan syytetty vakuutti pysytelleensä kotonaan, paitsi kerran käyneensä aukaisemassa talon näköpiirissä ollutta muraahautaa (suohon tehty kaivanto, josta nostettiin vettä). Huotari vakuutti edelleen olevansa kerrassaan syytön Omenaisen murhaan ja epäili Parkuan toisessa pirtissä asunutta Olli Komulaista syylliseksi, olihan hän nähnyt kyseisen Komulaisen hiihtelevän murhapaikalla päin.

Kaiken kaikkiaan käräjille oli todistajiksi kutsuttu 43 henkilöä, joista viisi Kajaanista. Kaikki tulivat paikalle. Syytetyn vanhemmat sekä sisar vahvistivat syytetyn kertomukset Kajaanin matkoista ja heillekin syytetty oli kertonut voitaneensa rahansa ampumakilpailuista. Tässä vaiheessa syytetty kuitenkin väitti tarinansa ampumakilpailupalkinnosta olevan leikkipuheita vailla tarkoitusta.

Todistajien lausunnoista on Louhi-lehden numerossa 47 pitkä juttu. Tässä olennaisimmat uudet tiedot: Hallalan isäntävän poika Israel Hurskainen oli Paavon päivänä eli 25. tammikuuta ollut muuttoapuna Koivikon torppaan muuttaneelle Pekka Korhoselle. Siinä muuttokuormaa tehdessä heidän luokseen oli saapunut Juho Huotari ase ja kirves mukanaan ja kertonut menevänsä Lowenmäelle tynnyripuita hakkaamaan. Kun Hurskainen oli sitten 3. maaliskuuta hiihtänyt kotiaan Hallalasta Juwanmäkeen piimää hakemaan, oli hän huomannut talojen väliselle ladulle tulevan Parkuan talosta päin vereksen ladun. Latu oli hetkeksi yhtynyt valmiiseen talojen väliseen latuun mutta sitten noin 20 syltä kuljettuaan eronnut

siltä Pöppölän taloon päin. Latujen risteyskohdassa oli muutama verinokare.

Piimänhausta palatessaan Hurskainen päätti katsoa tarkemmin, mihin tuo latu johtaisi, ja noin kymmenen syltä kuljettuaan hän huomasi lunta äskettäin liikuttelun. Kun hän sauvallaan tuota lunta hieinan kaiveli, löytyi sieltä ensin havuja ja havujen alta vaate. Hurskainen arvasi, että lumesta paljastuisi kadonnut Hermannin Omenainen ja hän lähti kiireesti kotiinsa. Kotoa lähdettiin sitten kiireellä viemään sanaa Pöppölään. Suksien jälkiä oli sitten myöhemmin käyty tutkimassa tarkemmin ja ihmetelty, miksi hiihtäjä on saavonut vain toispuoleisesti.

Löysin Juho Huotaria ja murhattua laukkukauppiasta koskevan lehtijutun hakiessani vanhoista sanomalehdistä mielenkiintoisia Lukkari-sukuun liittyviä juttuja, ja sain hakuni tuloksena oheisen Pekka Lukkarin todistajalausnon. Sukuni tai Pekka Lukkari ei siis tähän surulliseen murhatarinaan liity.

Ketolan talon Mikko Meriläinen kertoi todistajanlausunnossaan kuulleen syytetyn sanoneen Hallalan talossa: "Missä venäläinen suon rannalla näreen juuressa keijottanee!" Murhattu Omenainen löytyi lopulta juuri tuolloisesta paikasta.

Todistajien lausunnot tukivat Juho Huotarin itsensä kertomuksia Kajaanin matkoista ja ostoksista, mutta toivat esiin myös useita raskauttavia asioita. Juho Huotari ei kuitenkaan painostukseltaan huolimatta tunnustanut murhaa, vaan pyysi oikeudelta lupaa hankkia lisää todistajia tukemaan hänen omaa lausuntoaan siitä, ettei hän ole poistunut kotiaan maaliskuun alun poliisitutkintojen aikana. Tähän oikeus myöntyi, ja tapauksen käsittelyä päätettiin jatkaa toukokuun välikäräjillä.

Toukokuun käräjille tulikin sitten uusia todistajia. Eräs mies kertoi nähneensä syytetyn hiihtelevän verinen reppu selässään. Toisen talon emäntä kertoi syytetyn terotuttaneen kirvestään 3. maaliskuuta. Joku muisti myös nähneensä syytetyn kauppaavan markkinoilla erikoista kaulahuivia, jonka ajateltiin kuuluvan surmatulle Omenaiselle.

Osa syytetyn kutsumista todistajista jätti tulematta paikalle ja vaikka uudet todis-

teet yhä enemmän saivat Huotarin näyttämään syylliseltä, käräjätuomari päätti siirtää tapauksen päätöstä seuraaviin kesäkuulla järjestettäviin ylimääräisiin käräjiin. Nämä käräjät määrättiin pidettäväksi Jormaskylän Kanalan talossa. Ennen seuraavia käräjiä tuomari määräsi Parkuan talon sekä ruumiin löytöpaikan lähistöllä uudelleen tutkittavaksi.

Louhen heinäkuun numerossa kerrottiin kesäkuun käräjien tapahtumista. Syyttäjä, nimismies Leisten oli pitänyt Parkuan talossa ja Koivupuron varrellä uudet tutkinnat, mutta mitään uutta ei ollut löytynyt. Koirajärven isäntä Jussi Rusanen oli kuitenkin tehnyt karmaisevan löydön samasta Koivupurosta 12. kesäkuuta.

Omenaisen irti leikattu pää oli löytynyt purosta kuluneessa musta-puna-harmaa vuorilla varustetussa shakilakissa. Lakkiin oli tehty sankka, josta ilmeisesti päinhakija oli sitä hiihtäessään kantanut. Kyseinen lakki ei ollut murhatun, koska hänen lakkinsa löytyi jo murhapaikalta ruumiin vierestä.

Huotari kertoi, ettei hänellä ollut ollut sen mallista lakkaa enää vuosiin. Moni todistaja kertoi kuitenkin nähneensä ihan samannäköisen lakin syytetyn päässä edellisessä talvena. Lisäksi Huotarin sarkatakista ja -housuista löydettiin veritahroja, joita oli jo tutkittu, mutta haluttiin tutkia vielä lisää. Huotari itse kertoi mahdollisten veritahrojen tulleen hänen teurastessaan vasikoita. Nämäkin käräjät eivät riittäneet päätöksentekoon, vaan tuomari päätti pitää uudet välikäräjät. Ne sovittiin pidettäväksi Sopalalan talossa Sotkamon kirkonkylällä.

Louhi-lehden elokuun numerossa kerrotaan näistä Sopalalan käräjistä. Muutamia uusia todistajia oli, mutta paljon uusia todisteita ei puoleen eikä toiseen esitetty. Syytetyn oikeudenkäyntiapulainen vaati Huotarin vapauttamista todisteiden puutteesta, mutta oikeus tuomitsi Juho "Jussi" Huotarin Hermannin Omenaisen eli Terentjeff-Melentsoffin ryöstömurhasta.

Huotari tuomittiin maksamaan 400 markkaa oikeudenkäyntikuluja, murhatun pojalle Mikko Omenaiselle 282 markkaa ja muita korvauksia toisille asianosaisille. Lisäksi hänelle langetettiin kuolemantuomio. Waasan hovioikeuden piti vielä vahvistaa annettu tuomio.

Waasan hovioikeus vahvisti kihlakun-

nanoikeuden tuomion 25. syyskuuta (Louhi-lehden joulukuun numero). Ennen tuomion täytäntöönpanoa tuomio kuitenkin annettiin Hänen Majesteettinsa Keisarin vahvistettavaksi.

Seuraavan toukokuun lehdessä ilmoitetaan Hänen Keisarillisen Majesteettinsa lopullinen ratkaisu: kuolemantuomio perutaan ja Juho Huotarin murhatuomio muutetaan elinkautiseksi kuristushuonevankeudeksi.

Tarina ei kerro, kuinka Juho Huotarin loppujen lopuksi kävi. En osaa arvioida sen aikaisia vankilaloja, saati kuritus-huonetta, joten en voi myöskään kuvitella, oliko Huotari tyytyväinen muuttuneeseen tuomioonsa vai olisiko mieluummin tyytynyt alkuperäiseen.

Lisäys 22.12.2013: Sukututkija Sari Heimoselta saamieni tietojen mukaan murhattu laukkukauppias oli syntynyt Kontokin kunnan Akonlahden kylästä eli melko läheltä rajaa. Tämä noin vuonna 1841 syntynyt Terentjei Semenovits Melentjev eli Tero Simananpoika Omenainen on murhatarinan Hermannin Omenainen. Omenaisen suvulla esiintyy myös suku-/lisänimeä Lyttä.

Omenaisen suvussa on sukupolvien aikana ollut monta tunnettua tietäjää ja laulajaa, joita kansanperinteen kerääjät ovat käyneet kuulemassa. Hermannin eli Teron isä oli Simana Jeyssinpoika Melentjev ja ukki Jeyssi Akonlahden seudun suurimpia tietäjiä. Teron itsensä sanotaan olleen melko heikkolahjainen laulaja.

Murhatulta Hermannilta mainitaan jääneen Vianaan suremaan vaimo ja kaksi poikaa perheineen. Toinen pojista on jutussakin mainittu Mikko eli Miitrei (s. 1862), joka asui Akonlahden Timolassa, Nykkytilän rannalla. Miitrein tiedetään olleen naimisissa kaksi kertaa, mutta vaimoista vain jälkimmäinen, Matro Nykänen, tunnetaan nimeltä.

Miitreillä ja Matrolla ei ollut yhteisiä lapsia, mutta Miitreillä oli lapsia ensimmäisestä avioliitostaan. Miitrein tyttärensä poika Valde oli perheessä kasvattilapsena ja yhdelle pojalleen Suomessa Miitrei saneli kirjoja, koska ei itse ilmeisesti osannut kirjoittaa. Miitrein sisar Irina (s. 1871) meni naimisiin latvajärveläisen Aleksei Leševinin (Lezev) eli Lesosen kanssa. Heille syntyi ainakin kuusi lasta. Omenaisen suku asuu Akonlahdella edelleen. (Lähde: Sari Heimonen 22.12.2013)

JAANA LUKKARI

Pluanu eli suunnitelma, miltä uusi Karjalan kielen kodi näyttää valmiina.

Vanhan rakennuksen purkutalkoot pidettiin 17.11.2012.

Karjalan kielen kodi

”Ei ole köyhiä kieliä, on kielen käyttäjiä, joilla on suppea sanavarasto”

••• Karjalan kielen kohtalossa ei ole ollut mitään kadehdittavaa koko sen historian aikana. Itse kielessä ei ole koskaan ollut vikaa. Kielen kehittämisen estivät muut kuin kielestä itsestään johtuvat asiat.

En halua nyt pohtia, mistä syistä karjalan kielen kehitystä ei tapahtunut, paremminkin mietin, mitä voimme tehdä me, itse karjalaiset oman kielen hyväksi kaikista olosuhteista huolimatta. Minkä arvoisena pidämme omaa kieltämme? Mitä olemme valmiita tekemään sen hyväksi? Olemmeko itse sitä mieltä, että karjalan kielellä on tulevaisuutta, ettei se ole vain vanhojen tarinoiden ja laulujen kieli?

Koulutus on avainsana aina, kun puhutaan kehittämisestä. Karjalaiset eivät ole koskaan (poikkeuksena vuodet 1937–1939 Venäjän Karjalassa) saaneet koulutusta omalla kielellään. Venäjän Karjalassa aloitettiin 1990-luvulla karjalan kielen opetus kouluissa, 1–2 tuntia päivässä, mutta se ei riittänyt äidinkielen opetukseen.

Ajatus Karjalan kielen kodista syntyi tarpeesta saada oma tila ja ympäristö, jossa olisi mahdollisuus riippumatta toisista tahoista kehittää karjalankielistä opetusta ja vapaa-ajan toimintaa. Ajatuksen ympärille muodostui aktivistien ryhmä ja Vieljärvelle perustettiin lokakuussa 2012 Karjalan kielen kodi -yhdistys, jossa on mukana myös Suomen karjalaisia. Suomessa Kinnermäen ystävät ry on alusta

asti tukenut sekä henkisesti että aineellisesti. Se on tehnyt ansiokasta työtä karjalaisen puurakennusperinnön suojelemiseksi Karjalassa jo 13 vuotta.

Mikä on Karjalan kielen kodi? Se on rakennus, joka rakennetaan yhteisvoimin ja -varoin Venäjän Karjalaan, Vieljärvelle. Rakennus on Karjalan kielen kodi -yhdistyksen omistuksessa. Se on keskus, jossa karjalan kieli on pääkieli, jolla kaikki kurssit toteutetaan. Karjalan kielen kodin työntekijöiksi pääsevät ainoastaan hyvin karjalan kieltä osaavat. Sääntö koskee myös siivoajia ja muita työntekijöitä.

Keskuksesta pidetään karjalan kielen kursseja kieltä osaaville ja osaamattomille. Tähän taloon voi tulla harrastamaan myös liikuntaa karjalan kielellä, lukemaan karjalankielisiä kirjoja ja sanomalehtiä tai olemaan yhteydessä toisiin karjalan kieltä opiskeleviin internetin avulla ympäri maailmaa.

Tarkoituksena on kehittää karjalankielinen ympäristö uusien työtapojen avulla. Haluamme osoittaa, että karjalan kieli pätee kaikkeen käyttöön. Haluamme päästää pois laajasti levinneestä karjalan kielen

maineesta ”menneisyyden” kielenä ja museokielenä. Tarjoamme mahdollisuuden opiskella karjalan kielellä, mutta kävijä itse päättää, mitä kieltä hän käyttää.

Nämä tavoitteet ovat korkealla ja vaativat paljon työtä. Ne ovat kuitenkin aika realistiset Vieljärvellä, missä asuu vielä paljon karjalan kielen taitajia. Monet muiden alueiden ja valtioiden karjalaiset ovat sitä mieltä, ettei tämä hanke heitä koske. Todellisuudessa tämä työ koskee kaikkia, jotka todellakin haluavat omalle kielelle tulevaisuuden.

Meitä on niin vähän, ettei enää ole varaa, eikä kovin viisastakaan jakautua ”erilaisiin” karjalaisiin. Jos Vieljärven Karjalan kielen kodi nousee ja toiminta lähtee onnistuneesti pyörimään, se antaa aikamoisen potkun koko karjalan kielen kehittämistyölle. Pienen aktivistien ryhmän voimin Karjalan kielen kodin toteutuminen kestää kauan ja sen takia tähän tarvitaan kaikkien apua.

Karjalan kielen kodi -yhdistys, Suomen karjalaiset, Kinnermäen ystävät ry, Oulun Pikisaaren yksikön opiskelijat ja Karjalan kulttuuriministeriö ovat vuoden aikana saaneet paljon aikaan: vanha rakennus on purettu, laaja tiedotuskampanja on käynnissä koko ajan, hyväntekeväisyyskonsertteja on järjestetty, piharakennuksia rakennettu, kivijalka valettu ja nyt on menossa jo toisen kerroksen rungon rakentaminen.

Vieljärven asukkaat perustivat oman kirpputorin, ”čöndžöibazarin”, jonka kaikki tuotot menevät Karjalan kielen kodin hyväksi. Aktivisteille ei makseta palkkaa missään maassa. Varainkeruuta on tehty sekä Suomessa että Venäjällä ja kummallakin puolella rajaa on kerätty saman verran, yhteensä reilut 30 000 euroa.

Karjalan kielen ystävät -yhdistys Ruotsista ja Suojärven Pitäjässeura Suomesta ovat myös osallistuneet tähän keräykseen. Maria Kähäri omien karjalan kielen opiskelijoiden kanssa on järjestänyt varainkeruutyötä Varkaudessa. Tavalliset ihmiset ovat lähettäneet oman panoksensa. Varainkeruu Suomen puolella tapahtuu Kinnermäen ystävät Ry:n omalle Karjalan kielen kodi -nimikkotilille. Kaikki Karjalan kielen kodille tulevat varat ovat Kinnermäen ystävät ry:n kirjanpidossa ja niiden käyttö tapahtuu Suomen yhdistystoimintaa ohjaavan lainsäädännön mukaisesti.

Talon rakentamisen ohella tapahtuu myös toiminnan sisällön kehittäminen. Se on kaikkein tärkein osa. Mahdollisesti myös tämän artikkelin lukijoille syntyy yhteistyöajatuksia. Mielelläni ottaisin vastaan kaikki yhteistyöehdotukset ja vastaan kaikkiin kysymyksiin, jos sellaisia tulee. Minuun voi olla yhteydessä sähköpostitse [olga.gokkoeva\(at\)pp.inet.fi](mailto:olga.gokkoeva(at)pp.inet.fi) tai puhelimitse 0400 166 737.

Jos haluat tukea hanketta rahallisesti, niin avun voi osoittaa Kinnermäen ystävät ry:n tilille:

Saaja: Kinnermäen ystävät Ry, Karjalan kielen kodi
IBAN: FI70 1840 3000 0068 47 BIC: NDEAFIHH

Viime vuosi oli Karjalassa karjalan kielen vuosi, haluaisin toivottaa karjalan kielelle vielä monia vuosia.

OLGA GOKKOEVA

*Karjalan kielen kodi -yhdistyksen
puheenjohtaja
www.karjalankielenkodi.net*

Enzimäsen kerroksen da pordahien rungu on luajittu, toisen kerroksen rungan luajindu hyväks allus eli uuden Karjalan kielen kodin rakennustyömaan tilanne 15.1.2014.

Kaksikielisyydessä on Venäjän kielivähemmistöjen toivo

Udmurtti Konstantin Zamyatin väitteli Venäjän suomalais-ugrilaisten kielten asemasta

••• Väitöskirjan etukannessa on kuva, jossa kaksi valtavaa kalaa ahmii pienempään. Toisessa lukee englanti, toisessa venäjä, ja ne syötävät ovat suomalais-ugrilaisia vähemmistökieliä.

Takakannessa on kuva iloisesti myötävirtaa uivista kaloista. Mitä on tapahtunut kansien sisällä ja välissä?

Kielten aseman kehitystä on jo vuosia oman elämäkokemuksensa siivittämänä tutkinut Helsingin yliopiston ensimmäinen udmurtiväittelijä Konstantin Zamyatin, 37. Hänellä on esittää ratkaisukin.

Vähemmistökielten ei tarvitse kadota, jos niille annetaan mahdollisuus kukoistaa tasavertaisina monikielisessä ja monikulttuurisessa yhteiskunnassa.

Globaalin maailman vastavoima, lokaa-li maailma, sisältää mahdollisuuden, jossa ihmiseltä ei viedäkään hänen identiteettiään, ja jossa hän pystyy toimimaan ja elämään kokonaisena.

Zamyatin on kansallisuudeltaan udmurtti. Hän on syntynyt ja kasvanut Udmurtian pääkaupungissa Iževskissä perheessä, jossa venäjä oli hallitseva kotikieli. Isoäidin kotikylässä usein vierailut ja lomiaan viettänyt poika oppi babushkaltaan udmurtian kieltä.

Serkusparven ainoana hän nyt puhuu muiden kadottamaa äidinkieltään, mutta se on edellyttänyt myös kielen opiskelua. Opinnot Udmurtian yliopistossa tosin keskittyivät lakitieteeseen. Zamyatin jatkoi opintojaan 1990-luvulla Tarton yliopistossa, joka kasvatti hänestä ihmisoi-keus- ja kieliaktivistin.

Siirryttyään Helsingin yliopistoon tekemään väitöskirjaansa, hän sanoo opetelleensa tutkijan roolin. Ei ole mitenkään helppoa mennä kyliin kenttätöihin, jos kantapäillä kulkee epäluulo.

Tutkimuksen eri artikkeleissa käsitellään kielilakien vaikutusta, kielen symboliarvoa ja kielen oppimisen ongelmia.

Venäjällä on Zamyatinin mukaan laskuttavasta ja itsenäisen kielen määritelmästä riippuen 150–180 kieltä. Jossain laskelmissa on päädytty jopa 239 kieleen. Oman tasavaltansa virallisen kielen statuksen on saanut kuitenkin vain 30 kieltä.

”Kansallisella kielellä on yhtä suuri symbolinen arvo ja voima kuin vaikkapa omalla lipulla ja liputuspäivällä.”

Vähemmistökielten asema on Neuvostoliitossa ja Venäjällä kokenut suuria muutoksia ja on ollut aikoja, jolloin pieniä kieliä on aidosti arvostettukin. Jo 1950-luvulla syntynyt sukupolvi oli vieroitettu äidinkielestään, ja niinpä heidän 1970-luvulla syntyneet lapsensa ovat kasvaneet venäjänkieliseen ympäristöön. Kielen ketju on katkeamassa ja hauras.

Sukupolvikierrossa kielettömyys kertaantuu nopeasti. Näin esimerkiksi karjalan kielen kato on itseään ruokkiva ja nopeutuva prosessi. Vain neljäsosalla etnisistä karjalaislapsista on mahdolli-

suus oppia koulussa äidinkieltään.

Zamyatinin mukaan Homo Sovieticusta synnytettyä ja kohti kommunismin ihanteita kurkotettaessa huomattiin, että yksi yhteinen ja hallitseva ideologia edellytti yhtä yhteistä kieltä: venäjää. Uusi elämä vaati uuden ihmisen.

Kielet koetaan taas kansallisvaltioitaan purkavan yhtenäisen Venäjällä uhkana, separatistisina elementteinä ja väylänä nationalismiin. Yhä useammin venäläiset ovat myös maahanmuuttajia omassa maassaan.

Kielten tulevaisuus riippuu tutkimuksen mukaan niiden puhujien tilanteesta puolustaa omaa kulttuuriaan. ”1900-luvun alussa Venäjällä matkanneet suomalaiset tutkijat olivat jo silloin varmoja, että Venäjän vähemmistökansat assimiloituvat ja katoavat nopeasti. Näin ei kuitenkaan käynyt.”

Zamyatin on valmis allekirjoittamaan unkarilaisen tutkijan János Pusztain käsityksen, jonka mukaan kielillä on tulevaisuus, jos niillä on 100 000 puhujaa.

”Toivoisin kuitenkin, että inarinsaamen 300 puhujalla olisi tulevaisuus, ja että kielipesätoiminta auttaisi lapsia säilyttämään tai saamaan takaisin äidinkieltään.”

Virallisen kielen asema auttaa kieltä säilyttämään, koska silloin siihen panostetaan enemmän ja sitä tuetaan myös taloudellisesti.

Kielen säilymisen ja siirtämisen kannalta on koululla ratkaiseva rooli, mutta vielä suurempi vaikutus Zamyatinin mukaan on perheen ja kodin asenteella.

Kaksi- tai monikielisuus on ainoa tapa pitää hengissä pienet kielet. Sitä pelätään, koska väitetään, että kahden kielen ylläpito tulee niin kalliiksi, ettei siihen ole

mahdollisuutta. ”Totuus on kuitenkin, että kahden virallisen kielen ylläpito tuo hallinnolle lisämenoja vain noin viisi prosenttia.”

Yhdeksi Venäjän vahvimista vähemmistökielistä Zamyatin mainitsee tataarin. Tatarstanissa 50 prosenttia lapsista opiskelee äidinkiellään koulussa.

Kielen statuksen kannalta tärkeää on sen arvostus kulttuurisena ilmaisuvälineenä, tutkimuksen tai virastojen kieleinä. Eikä kansallisen kielen virtuaalinen asema riitä, sen on oltava konkreettinen. Ihmisten tulee saada olla ylpeitä syntyperästään ja kielellisestä kuulumisesta kansanryhmäänsä.

Karjalan tasavallassa vain 10 prosenttia kuului vuoden 1989 tilastojen mukaan etnisiin karjalaisiin. Luku oli Venäjän nimikotasavaltujen pienin. Siten karjalan kielen status on monista kielilakialoitteista huolimatta jäänyt heikoksi.

Yhtenä syynä on ollut myös Venäjän vaatimus, että vain kyrillisiin kirjaimin kirjoitettu kieli voi saada virallisen kielen aseman.

KIRSIKKA MORING

Konstantin Zamyatinin väitöskirja: An Official Status for Minority Languages? – A Study of State Languages in Russia's Finno-Ugric Republics

Vastaväittäjänä oli professori Dr. Peter A. Kraus Augsburgin yliopistosta, ja kustoksena professori Janne Saarikivi.

Väitöskirja on julkaistu sarjassa Uralica Helsingiensia, ja sen voi ostaa Tiedekirjasta, Kirkkokatu 14, Helsinki.

Karjalaisten kielimuotojen synty

Muinaisvepsällä on voinut olla ratkaiseva osuus muinaiskarjalan kielimuodon kehittämisessä

••• Yleisesti hyväksytyn teorian mukaan kaikki nykyiset itämerensuomalaiset kielet juontavat alkuperänsä monien välivaiheiden kautta yhteiseen kantakieleen, ns. myöhäiskantasuomeen.

Kantakieli ei silti liene yhtenäinen kielimuoto vaan on jakaantunut 3–4 päämurteeseen. Yhdeksi niistä voidaan katsoa niin kutsuttu itäkantasuomi, josta voidaan käyttää nimityksiä laatokkalainen kantakieli ja muinaisvepsä. Sitä lienee puhuttu Suomenlahden pohjukasta Karjalankannakselle ja Laatokan eteläpuolelle ulottuvalla alueella.

Kaikkien itäisten itämerensuomalaisten nykykielten eli suomen itämurteiden, toisin sanoen varsinaiskarjalan, aunuksen

Raja-Karjalan etevimpiä runontaitajia oli Ogoi Määränen (1858–1940), joka kuvattiin 1935 kotonaan Suojärven Moisseinvaarassa. Ogoin muistopatsas on Nurmeksen Bomban karjalaiskylässä. Kuva Emeritusprofessori Heikki Makkosen kokoelmat, Kuopio

Konoi Kyöttinen (1851–1935), Repolan Omelian kylästä puolisonsa Domnina o.s. Jyrgine kanssa. Konoi oli maineikas runonlaulaja, tietäjä ja patvaska (puhemies). Kuva Juhani Kyöttisen kokoelmat, Poitsila

karjalan eli livvin, lyydin, vepsän ja inkeröisen otaksutaan periytyvän itäkantasuomesta.

Kantasuomen itäryhmä on jakaantunut kahtia, muinaisvepsäksi ja muinaiskarjalaksi.

Vepsäläisten vanha asuma-alue on ollut paljon nykyistä laajempi ulottuen Laatokan lounaisrannikolta koko Aunuksen kannakselle ja Laatokan kaakkoiselle sivustalle sekä idässä aina Ilmajärvelle saakka.

Muinaisvepsällä on voinut olla ratkaiseva osuus muinaiskarjalan kielimuodon kehittämisessä. Vanha vepsäläinen asutusvyöhyke on sittemmin venäläistynyt. Vähitellen, jo ennen 1000-luvun loppua eri tahoilta lähteneet kansanainekset sulautuivat yhtenäiseksi kulttuuri- ja kieliyhteisöksi, Muinais-Karjalaksi. Siten Laatokan länsi- ja luoteisrannikolla sijainnutta Muinais-Karjalaa pidetään kaikkien karjalaispohjaisten kielimuotojen alkukotina.

Toisen vuosituhannen alkupuolella alkoi Muinais-Karjala laajentua kaikkiin suuntiin. Se laajeni etelässä Suomenlahden pohjukkaan ja Inkeriin, lännen suunnassa Etelä-Savoon, Kaakkois-Hämeeseen ja Uudenmaan itäosiin. Pohjoisessa laajeneminen ulottui Perämeren ja Vienanmeren ääriin. Idässä laajeneminen ylsi Aunuksen kannakselle ja Pohjois-Aunuksen erämaihin asti. Idässä karjalaisia vastassa

olivat vepsäläiset, joiden pariin lännestä tulevat uudisasukkaat pyrkivät sulautumaan. Nyt Aunuksen kannakselle syntyi kaksi uutta kielimuotoa, karjalaisvoittoinen aunuksenkarjala sekä vepsäläisvoittoinen lyydi.

Näin vanha laatokankarjala sai uusia piirteitä ja siitä kehittyi keskiajan lopulle tultaessa lähes nykykielen tyyppinen varsinaiskarjala. Se valloitti edelleen koko keskisen ja pohjoisen Itä-Karjalan sekä pyrki tunkeutumaan 1600-luvun asutuksen siirrosten myötä Sisä-Venäjälle, aina Tverin ja Novgorodin lääneihin saakka. Vienan Karjalan tiiviit läntiset yhteydet ja kontaktit johtivat kielimuodon säilymisen lähes suomen kielen kaltaisena.

Mikkelin tienoille sijoittuva Muinais-Savo lienee ollut Laatokan rannikon Muinais-Karjalan ensimmäinen läntinen tytärasutus. Savon murteen muista karjalaisista kielen muodoista poikkeavat piirteet voidaan katsoa joko oman alkuperäiskannan säilymiksi tai hämäläisiksi muuntumiksi. Savo on ennen muuta muinaiskarjalaan pohjautuva kielimuoto.

Laatokan rannikon omaleimaista puheenpartta on samoista ajoista lähtien kutsuttu laatokankarjalaksi. Keskiajan lopulla ja uuden ajan alussa Itä-Suomi jakaantui kolmeksi erilliseksi asutusalueeksi sekä kolmeksi toisistaan erottuvaksi

kielimuodoksi. Lännessä sijaitsi Ruotsin Karjala eli Viipurin Karjala, missä puhuttiin suomenlahdenkarjalaan pohjautuvaa viipurinkarjalaa.

Idässä sijaitsi Käkisalmen eli Novgorodin Karjala. Sen murre oli Laatokan rannikon karjalasta eli laatokankarjalasta kehittyntä käkisalmenkarjalaa. Lisäksi pohjoisessa sijaitsi Savo, missä oli käytössä muinaiskarjalasta periytyvä hämäläisvaikutteinen savolaismurre.

Itä-Suomen ja myöhemmin Viipurin läänin kielellinen tilanne muuttui, kun Käkisalmen lääni ja Inkerinmaa liitettiin Stolbovan rauhassa 1617 Ruotsiin. Valtaosa alueen asujaimistosta pakeni 1600-luvun kuluessa Venäjälle. Heidän tilalleen muutti joukoittain uudisasukkaita Viipurin Karjalasta sekä Savosta.

Tosin vanha laatokankarjalainen puheenparsi säilyi vain itärajan äärellä Raja-Karjalassa. Nyt seuranneiden vuosisatojen myötä erillään olleet kieliainekset sulautuivat yhdeksi kokonaisuudeksi. Näin Kaakkois-Suomeen ja Inkeriin syntyi uusi murreryhmä, toisin sanoen suomen kaakkoismurteet. Se jakaantui vielä edelleen moniin alamurteisiin, joita yhdistivät enemmän tai vähemmän karjalaisiksi luokitellut piirteet.

Erityisesti Vienan Karjalan ja Aunuksen korpikylissä, monesti tiettemmin taipaleiden takana sekä Raja-Karjalan salomailla asui ja uurasti iloinen, vieraanvarainen ja hyvämuistinen Karjalan rahvas.

Heitä saapuivat runonkerääjät, kuten A. J. Sjögren, D. E. D. Europaeus sekä Elias Lönnrot tapaamaan. Heidän jälkiään kulkivat Oskar Relander, Hjalmar Basilier, Julius Krohn sekä Kaarle Krohn ja 1900-luvulla Iivo Härkönen, Martti Haavio ja Väinö Kaukonen.

Laulumaiden syrjäisten savupirttien kätköistä löytyivät karjalaisen muinaiskulttuurimme suuret saavutukset. Niistä syntyi Kalevala-cepos sekä kohosivat Kanteletar-runoston säkeet. Kalevalan päivän tienoilla voimme taas muistaa Karjalan laulumaita ja sen kansan kohtaloita.

UNTO MARTIKAINEN

Tekstin lähteet:

Juba Leskinen, kirjoitus "Karjalaisten kielimuotojen alkuperän arvoitus" teoksessa:

Matti Saarnisto, toimittanut: "Viipurin läänin historia", osa I: Karjalan synty, Jyväskylä 2003.

Unto Martikainen: "Runokyllien kutsu", Jyväskylä 2012.

Isäntä ja emäntä ovat syöneet lämpimäiset.

Kalitat paistuvat hiilien takana uunissa.

Kuznetsovan Vera ja Andrei Tuuksasta

Karjalaispariskunta Veera ja Antti ovat olleet avioliitossa 60 vuotta

••• Tuuksa on Karjalan tasavallan karjalaisin kylä, yli puolet sen eläjistä on karjalaisia. Kuznetsovan Vera ja Andrei ovat syntyneet kylässä.

Kieli alkaa hävitä

Veera ja Antti odottivat meitä kaupungista tulijoita syksyisessä iltahämärässä omassa vihreässä talossaan. Olihan siinä hääräämässä myös Galina-tytär ja tämän pirteä 3-vuotias vunut Aleksandra.

Olin käynyt talossa ennenkin suuren joukon mukana. Aikoinaan kaikki noin sadan talon asukkaat olivat livviä pagisevia karjalaisia. Sepän Antti täytti juuri 85 vuotta ja Griidan Veeralle tuli joulukuun alussa täyteen 83 vuotta.

Uutena vuotena pariskunnalla täyttyi 60 yhdessä elettyä vuotta. Silloin aikoinaan aattona juhliittiin Veeran kotona läksäisiä, ja uutena vuotena jatkettiin Antin kodissa häiden vietolla. Lapsia on viisi, lastenlapsia kahdeksan ja seuraavaa polvea kohta yhdeksän.

Kaikki lapsetkin oppivat ensin pagisemaan livviksi. Vanhimman tyttären, Galinan, tytär Lena alkaa opettaa kielipesässä, jos siihen saadaan rahat. Kylän nuorisohan ei pagise livviä kuin toisiaan sättiesään.

Ruokapöydässä vaihdettiin kuulumisia. Pariskunta rakensi talonsa itse, 55 vuotta on tässä jo asuttu. Sammaleilla tiivistetyt hirsiseinät olivat paljainaan Veeran ja Antin muuttaessa taloon. Tavan mukaan Veera tuli kukko kainalossa sekä ikoni ja leipä kädessä.

Huonekaluja ei ollut enempää kuin seinävieruspenkit. Antti nukkui uunilla, Veera penkillä. Kaksi lasta asui vielä Antin kotona. Suuressa tsupussa on edelleen äidin antama Sergei ja Herman Valamolaisen ikoni. Ikivanha käsipaikka on tallessa suvun häitä varten.

Lauantaina 2. marraskuuta viime vuonna oli yksi vuoden suurimpia juhlia eli vainajien muistopäivä. Juhlan aattona on aina kyly. Tihkusateisessa pimeässä iltassa oli piristävää käydä lankkupolkua pitkin kylyyn suloiseen löylyyn pehmeällä vastalla kylpemään. Kun viimeiset kylpijät, Galina Aleksandraa selässä kantaen, olivat kotiutuneet, jatkoimme juttua tsäijypöydässä.

Antin isä oli viety vuonna 1937, eikä hän tullut koskaan takaisin. Valtaan nostaen Vladimir Putin kaksinkertaisti niiden eläkkeitä, joiden perheenjäseniä oli

Stalinin aikana viety.

Kylässä oli kolhoosi nimeltä Kipinä. Myöhemmin perustettiin sovhoosi Stalin. Antti tosin kävi monta vuotta töissä naapurikylässä Alavoisissa kunnes sai työpaikan omassa kylässä traktoristina.

Veera hoiti vasikoita työparinsa kanssa, oli 400 vasikkaa, joista pienimmät juotettiin kolmasti päivässä. Itsellään heillä oli lehmä ja vasikka, sika sekä kanoja. Nyt on ollut kasvamassa lihakanoja. Ensimmäisen lehmänsä Veera osti velaksi. Se maksoi 300 ruplaa ja velan maksussa meni kauan.

Toinen suuri juhla on uusi vuosi. Aattona tuodaan kuusi ja koristellaan. Uunissa kypsennettiin aiemmin ruukussa lihapaloja ja kokonaisia kuorittuja perunoita. Lisäksi paistettiin piirakoita. Jouluna on 7. tammikuuta ja sen jälkeen viedään kuusi pois. Uuden vuoden aattona kävi pakkasukko turkki nurin päin päällä ja toi lapsille lahjoja.

Lauantaina kuudelta aamulla Veera tuli tupaan ja napsautti vedenkeittimen kuumenemaan. Veden kuumetessa hän seuroi pöydälle keon ruisjauhoja ja toisen vehnä jauhoja. Tsäijyt juotiin joutuin.

Antti oli jo illalla kantanut ”karjat halot” uunin eteen ja Veera asetteli ne uuniin uhvatkalla valmiiksi. Veera tyhjensä voi-margariinisulaaan purkin smetanaa, lisäsi suolan ja alkoi seata taikinaa ensin ruisjauhoja ja sitten vehnä jauhoja vatiin lisäten.

Taikina leivottiin pitkäksi tangoksi pöydällä ja siitä kädellä nyhtäistiin paloja, jotka pyöritettiin palloiksi ja taputeltiin kakkaroiksi. Sitten ne ajeltiin soikeiksi kuoriksi. Sisar oli kuorinut perunat kiehumään, Veera syytti uuniin tullen. Tytärkin jo tuli auttamaan.

Perunat survottiin vadissa ja survokseen lisättiin maitoa ja voita. Sukkelaan kolme naista levitti täytteen kuorille ja ummisti näppärästi kalit, asetti ne pelille ja täydet pellit vinottain päällekkäin tuolille.

Veera veti palamattomat lylyt koukulla hellaan ja kokosi hiilet uunin suulle. Sitteen hän sekoitti munan smetanaan ja levitti seosta piirakoille ja nosti pellit uhvatkalla kaksi rinnakkain uuniin. Hiilet

hehkuivat edessä, joten uunia ei suljettu pellillä. Valmiit kalit voideltiin voisulalla ja aseteltiin riti rinnan pöydälle. Lopusta taikinasta tehtiin vehnä täytteisiä sipanikoja.

Veera muisteli aikaa, jolloin kylän poliittinen aktivisti tuli vainajien päivän aamuna kysymään, paistaako hän lokakuun vallankumouspäivänkin aamuna piirakoina. Veera oli vastannut omassa kodissaan paistavansa piirakoina silloin, kun mieli tekee. Oli myös käsketty panna ”ikonat iäree”. Veera oli vastannut, että niin kauvan kuin hän on talossa, on ikoni paikallaan. Pahimpana aatteen aikana omien haudoilla piti käydä salaa – niin teki moni aktivisti itsekkin – siis salaa!

Lämpimäiset syötyämme lähdimme kalmoilille. Veeralla oli pussissa valmiiksi murusteltuja kalittoja, kokonaisia ei haudoille viedä. Tuuskun uusi valkea kirkko on tien vieressä. Tien takana on kalmismaa. Sen vierestä poltettiin kirkko 1950-luvulla. Jo 1930-luvulla oli vanha kirkko poltettu. Veera kävi ensin oman sukunsa haudoilla ja sitten oli vuorossa miehen suku.

Veeran ja Antin kieli on karjala. Veera totesi, että välillä karjalan kieli kiellettiin, nyt sitä taas pitäisi lastenkin opetella. Veera muisteli, kuinka heidän nuorin poikansa ei osannut yhtään venäjää, kun

oli syksyllä menossa kouluun. Niinpä kesäksi kutsuttiin pojalle kaveriksi samanikäinen serkku, joka ei juuri karjalaa osannut. Aiemmin kylään naidut venäläiset miniät oppivat karjalaa, nyt kieli alkaa hävitä.

Sodan jälkeen kouluissa opetettiin suomeksi. Kirjailija Jaakko Rugojev kertoo Verso-lehden haastattelussa (Verso 1/93) näin: ”Sitten koitti vuosi 1956. Liittotasavaltam me muutettiin taas autonomiaksi. Jonkin ajan kuluttua Karjalan kansalliset koulut suljettiin ja Petroskoin valtioniopistossa lakkautettiin jopa suomen kielen oppitunti.

Tämän kaiken tuhoisan romutuksen intomielisimpänä toteuttajana oli Tverin karjalainen V. P. Smirnov. Hän oli ensin puolueen Petroskoin kaupunginkomitean sihteerinä, sitten NKP:n Karjalan aluekomitean propaganda-asioita hoitavana sihteerinä. Apulaisia tässä asiassa hänellä oli riittämiin, korkeissa viroissa olleita karjalaisiakin. Äidinkielen käyttö kiellettiin lastenhoitolaitoksissa. Kansalliset koulut likvidoitiin. Oli muodostettu prikaatit kaikkia piirejä varten.

– Minut ja Antti Timonen liitettiin Aunukseen lähetettävään prikaatiin. Prikaatiimme oli määrätty myös Filip Jegorov. Hän oli everstin virasta eläkkeellä ja so-

dan aikana toiminut armeijakunnan poliittisen osaston päällikkönä. Tuuska oli hänen kotikylänsä.

– Neuvotteluun kutsuttiin kylän aktiivi. Tuuskun kyläneuvoston puheenjohtaja Mitrofanov sanoi, että kun kouluissa tapahtui ensimmäinen kieliuudistus vielä Jegorovin ollessa keskuskomitean sihteerinä, tehtiin näin: seitsemänteen luokkaan saakka opetettiin kaikkia aineita suomeksi paitsi venäjän kieltä ja kirjallisuutta. Kahdeksannesta kymmenenteen luokkaan saakka siirryttiin venäjänkielisen opetuksen suomen kielen ja kirjallisuuden jäädessä aineopetuksen varaan. Mitrofanovin mukaan tämän systeemin tultua käyttöön kaikki sujui normaalisti. Lapset omaksuivat sekä suomen että venäjän kielen eivätkä menettäneet omaa karjalan kieltään.

– Perusteluksi kansallisten koulujen lakkauttamiseen kelpasivat kaikenlaiset verukkeet. Väitettiin, että karjalaisissa kouluissa edistettiin huonosti venäjän kielessä. Tasavaltaan oli tuotu perheitä Valko-Venäjän länsialueilta, ehkä kymmeniäkin tuhansia. Valkovenäläisten lasten heikko edistyminen siirrettiin karjalaisen lasten kontolle.

– Kului kymmenen vuotta. Luokseni saapui serkkuni poika Kuusiniemestä. Lahjoitin hänelle hiljattain ilmestyneen

kertomuskokoelmani. Poika sanoi: Minä en osaa lukea suomen kielellä. Kysyin häneltä: Eikö teille opeteta jotakin ulkomaan kieltä, jossa on latinalaiset aakkoset? – Ei opeteta.”

Kirjailija Rugojev pohtii haastattelussa vuoden 1991 tilannetta suomen ja karjalan opetuksen suhteen monin tavoin, mutta päiväkodeista hänellä oli oiva neuvo: ”Siellä ei tarvitse opettaa kielioppia, siellä on keskusteltava lasten kanssa omalla karjalan kielellä”.

Valitettavasti kahdessakymmenessä vuodessa karjalan kielen puhujat ovat vähentyneet. Nyt tarvitaan opetusta sekä päiväkodeissa että kielipesissä. Tietysti myös kouluissa, mutta ennen kaikkea karjalaa osaavien aikuisten on sitä puhuttava lapsille ja nuorille!

Pienen Aleksandran päiväkodissa oli pidetty karjalan tunti. Kotiin tultuaan tyttö asetti nuket sohvan nurkkaan istumaan ja alkoi opettaa näitä – venäjäksi ja muutama sana oli karjalaakin jäänyt mieleen. Kun Aleksandra tulee tähän mummolaan, hän heti etsii Antti-diedoin, seisautuu eteen ja sanoo: ”Ja ljublu” – Antilla varmaan on mielessä sanat ”armahaine, muruine”.

MARJUKKA PATRAKKA

Aleksandra pääsi kylästä pirttiin Galina-buabon selässä.

Andrei Kuznetsov toi halot perjantailtana uunin luo.

Vera Kuznetsova toi kalittamurun isän haudalle.

Esittely: Kuka oli A. V. Ervasti ja miten hän liittyy Vienan Karjalaan?

August Vilhelm Ervastian matka Vienan Karjalaan kesällä 1879 on kaikkien Vienan historian harrastajien tuntema. Matkakertomus ilmestyi seuraavana vuonna julkaistuna kirjana Muistelmia matkalta Venäjän Karjalassa. Ervastian matkaa Vienan Karjalaan ja Vienanmerelle on arvioitu tärkeimmäksi sitten Lönnrotin retkien ja häntä on luonnehdittu myöhemmin virinnee karelianisminä tunnetun heimoaateen isäksi.

A. V. Ervasti syntyi Raahessa vuonna 1845 piirilääkäri Petter Ervastian ja hänen vaimonsa Augusta Wilhelmiina Basilierin perheeseen. Perhe muutti Kajaaniin, jossa Petter Ervasti toimi piirilääkärinä Elias Lönnrotin jälkeen. August Vilhelm kävi alkeisopiston Oulussa ja kimnaasin Kuopiossa, josta hän pääsi ylioppilaaksi vuonna 1864. Filosofian kandidaatiksi hän valmistui Helsingin yliopistosta vuonna 1869. Hän jatkoi lakitieteen opintoja, mutta joutui keskeyttämään ne kivulloisuutensa ja varattomuutensa takia.

Opintojen jälkeen Ervasti muutti Ouluun, missä hän asui äitinsä ja kolmen sisaruksensa kanssa. Oulussa Ervasti toimitti vuosina 1876-1883 Pohjois-Suomi-sanomalehtä. Ervasti sairasteli ja kärsi lehden aiheuttamista taloudellisista huolista vekselin painaessa mieltä. Lehden lakkauttamisen jälkeen vuonna 1886 hänet valittiin aktuaarin toimeen Tilastolliseen päätoimistoon Helsinkiin. Hän oli siinä tehtävässä keuhkotulehduksen aiheuttamaan kuolemaansa 8. elokuuta 1900 saakka.

Ervastian opiskeluaikana 1860-luvun loppupuolella ja 1870-luvun alussa riehui yliopistossa ja osakunnissa kiivaimillaan ruotsin- ja suomenkielisten ylioppilaiden välinen kieli- ja kulttuuritaisto. Ervasti ei ollut kielipoliittisesti erityisen radikaali vaan uskoi suomen kielen nousuun luonnollisen kehityksen myötä. Ervasti ei myöskään ollut kansanrunouden kerääjä vaan hänen Viena suuntautu-

Toimittaja ja kirjailija August Vilhelm Ervasti teki matkoja Vienan Karjalaan.

nut innostuksensa oli aatteellista ja kansatieteellistä.

Jo nuoruusvuosinaan Ervasti oli tutustunut vienankarjalaisiin laukkukauppiaisiin, joita erityisesti markkina-aikoina oli suurin joukoin tavattavissa Kajaanisissa ja Oulussa. Matkakirjansa esipuheessa hän sanoo luvanneensa vuonna 1873 tapamilleen laukkukauppiaille tulla vierailemaan Vienassa.

Ervasti puolusti laukkukauppiaiden oikeutta käydä kauppa Suomessa ja ehdotti lehdessään kaupan laillistamista. Ervasti näki laukkukaupan laillistamisen parhaimpana keinona auttaa rajan takana asuvien heimolaisten elinoloja.

Ervasti teki toisen pitkän retkensä itään ja pohjoiseen kesällä 1882. Matka suuntautui ensin Oulusta Kuusamoon, ja sieltä Kantalahden ja Kuolan kautta Jäämeren rannalle ja Petsamoon, missä asui kalastuksesta elantonsa saavia suomalaisia ja karjalaisia. Matkan havainnot Ervasti esitti vuonna 1884 ilmestyneessä kirjassa Suomalaiset Jäämeren rannalla. Tämänkin matkan tarkoituksena oli tutustua suuriruhtinaskunnan ulkopuolella asuvien suomalaisten elinoloihin ja valistaa suomalaisia heimolaisten elinoloista.

Matkakirjassaan Ervasti kuvaa Pekka Vesaisen johtaman sissijoukon suorittaman Petsamon luostarin hävittämisen ja luostarin asukkaiden joukkosurman joulunpyhinä 1590. Ervasti pohtii rauhallisen Oulun seudun talonpoikien motiivia

lähtea pitkälle ja vaaroja täynnä olleelle hävitysretkelle pohjan perille.

Ervastian päättelyn mukaan syynä ei voida pelkästään hävitys- ja ryöstöhimo, vaan syiden täytyy löytyä Lapin verotusoikeuksia sekä turkiskauppaa ja Jäämeren kalastusoikeuksia koskevasta ristiriidoista suomalaisten talonpoikien ja Petsamoon asettuneiden venäläisten luostariveljien kesken.

Ahma-romaanin idea ja rakenne näyttävät kirkastuneen Ervastille Jäämeren matkan aikana. Ervasti kehittää juonen suomalaisen sissipäällikön Vesaisen ja hänen Vienan karjalaisen vastinparinsa Ahman ympärille. Ervasti ihmettelee matkakirjan Petsamoa koskevassa luvussa, ”että Vesaista ja hänen retkiänsä ei ole meillä romaanin aiheiksi otettu. – Hänen retkensä ovat sitä laatua, että niiden pitäisi vähälläki mielikuvituksella lahjotetulle kirjailijalle tarjota tilaisuutta monenlaisten sekä miellyttävien että jännittävien kuvausten esittämiseen”.

Ervasti esittää romaanin keskeiset henkilöhahmot ja näiden väliset jännitteet valmiiksi pohdittuna romaanin rakenteena. Lopuksi hän tiivistää veljesvihan traagisuuden: ”Vesainen kävi sotaa ehkä enemmänki karjalaisia kuin venäläisiä vastaan ja Ahmassa siis olisi valmis viholisten sankari, koska luultavasti hän oli heidän puolella samanarvoinen mies kuin Vesainen oulunläänläisten puolella. Tässä seisoo siis kaksi saman kansan jäsentä, s. o. tavallaan kaksi veljestä vastatusten, kuolemanviha mielessä – mikä kamala kohtaus! Siinähan jo yksistään ainetta kyllin murhenäytelmäksi!”

Ervasti kirjoitti Ahman käsikirjoituksen mustekynällä sanomalehtimiehen pitkälle käsikirjoitusluuskoille, joita on yhteensä 447 sivua. Karjalan Sivistysseuran julkaisemaan laitokseen on teksti otettu täsmälleen käsikirjoituksen mukaisena. Kirjan toimitustyössä mukana olleiden pohdinnan tuloksena ei käsikirjoituksen sisältöä ole ryhdytty muokkaamaan tai kieliasua nykyaikaistamaan.

Halusimme välittää nykylukijoille Ervastian kirjan hänen kynästään lähteneessä asussa kaikkein kerronnallisine puutteineen ja nykykatsannon mukaisine kielivirheineen. Uskomme vanhahtavan kieliasun ja Ervastian hieman polveilevan kerrontatavan tekevän kirjasta osaltaan mielenkiintoisen.

PEKKA VAARA
Ahma-teoksen toimittaja

Pitkä viha vienalaisittain tulkittuna

Sanomalehtimiehenä ja pohjoisen oloja tarkkasilmäisesti havainnoivana matkakirjailijana tunnetuksi tullut August Vilhelm Ervasti sai vähän ennen kuolemaansa vuonna 1900 valmiiksi laajan historiallisen romaanin.

Sen sankarina on 1500-luvun lopussa elänyt vienankarjalainen talonpoika Ahma, jonka Santeri Ivalo oli tehnyt tunnetuksi vuonna 1894 julkaisemassaan romaanissa Juho Vesainen.

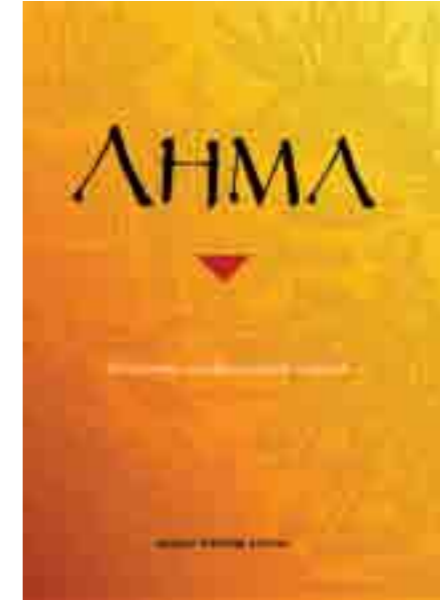
Juho Vesaisen henkilöhahmon historiallinen esikuva on kiiminkiläinen talonpoikaisjohtaja Pekka Vesainen. Hän nousi sortovuosien aikana ja Suomen itsenäisyyden alussa kulttihahmoksi ja nuorison esikuvaksi, joka vuosisatojen takaa antoi tosimehen mallin idän uhkaa vastaan taistelevalle Suomelle.

Vienan Karjalan Kantalahdessa vaikuttanut Ahma oli Ivalon romaanin konna. Myös hänellä oli historiallinen esikuva. Ahma johti Oulujärven ympäristön suomalaisasutusta ja Pohjanlahden rannikkoa Pitkän vihan aikana 1570-95 hävittäneitä vienalaisia asemiehiä, ”rappareita”. Juuri tätä rosvojoukkoa Ilmari Kianto on sanoittamassaan Kainuun maakuntalaulussa karkottamassa kauas pois kotiseudultaan.

A. V. Ervastian Ahma on paljon sympaatisempi ja moniulotteisempi hahmo kuin Santeri Ivalon luomus. Hän on kuumaverinen vienalainen nuori mies, perheen isä ja Solovetskin luostarin sortamaa Vienan heimoa tarmokkaasti puolustava kyläpääällikkö ja patriootti, jonka historialliseksi tehtäväksi olosuhteiden pakosta kuitenkin muodostuu taistelu Vesaista ja hänen johtamiaan ”kainuulaisia” vastaan.

Vienalaisuuteen intohimoisesti kiintyneen Ervastian keskeinen sanoma on hänen monella tapaa perusteltukin käsityksensä vienalaisista kansana, joka keskiajalle saakka hallitsi ja asutti pohjoista maanäärtä Vienanmeren ja meidän päiviimme saakka myös ”Kainuunmeri”-nimellä tunnetun Perämeren välisellä alueella.

Näin ollen Vienan meren rannikolla asuneet ”vienalaiset” ja Perämeren rannikon ”kainuulaiset” itse asiassa olivat samaa kansaa, jotka suurempien valtojen

alle jääneinä ja eri uskontoihin käännetytinä joutuivat taistelemaan toisiaan vastaan.

Pohjoisen historian harrastajille tuttuja tietysti ovat tiedot Pähkinäsaaren rauhan rajasta ja sitä edeltäneestä ”Seitsemän kymmen Karjalasta”, jonka olemassaolo antaa ymmärtää valtaosan nykyisestä Pohjanmaan rannikosta kuuluneen karjalaisten valtapiiriin.

Ervastian vaalima vakaumus kuitenkin pitää sisällään vielä astetta nyansoidumman ajatuksen, että Vesainen joukkoi- neen ja muut ”kainuulaiset” olivat historiallisesti ottaen pohjimmiltaan samaa kansaa kuin ”vienalaiset”. Vesaisen hävitysretket Vienanmeren rannikkokyltiin, Petsamoon ja Kuolaan olivatkin viime kädessä yrityksiä palauttaa vanhat kauppa- ja muut nautintaoikeudet, jotka Venäjän valta ja sitä tukevat pohjoisen luostarit olivat riistämässä.

Eräänlaisena historian tragiikkana Ervasti tuo esille sen, että omia oikeuksi- aan Solovetskin luostarilta – tosin rauhanomaisesti neuvotellen – perännyt Ahma vaati omalla tahollaan samoja heimo- nsä perinnäisyysoikeuksia kuin Vesainen. Vienalaisten hävitysretket Oulujärvelle ja Pohjanmaalle Ervasti niin ikään selittää pyrkimyksinä palauttaa Ruotsin heiltä riistämät oikeudet siellä.

Ervasti tutki Vienan ja pohjoisten alueiden historiaa vuosikymmenien ajan

ja tunki aihepiiriin. Hänen näkemyksensä vienalaisten ja kainuulaisten roolista muinaisen Pohjois-Suomen asuttajina on mielestäni paremmin perusteltu kuin esimerkiksi edesmenneen professori Kyösti Julkun taannoin esittämät ajatukset. Tätä taustaa vasten tarkasteltuna teosta – olkoonkin, että sen tarina on kuvitteellinen – kannattaakin lukea erityisen tarkasti.

Toisaalta on sanottava, että lukemista vaikeuttaa Ervastian tapa lomittaa historiallisia tosiasioita kaunokirjalliseen esitykseen. Faktan ja fiktion toisistaan erottaminen on monin paikoin vaikeaa. Ihmetystä herättää esimerkiksi hänen sivumennen heittämänsä väite Kaukasuksesta vienalaisten varsinaisena alkukotina.

Jos Ervastian Ahma-teosta vertaa Santeri Ivalon kirjoittamaan Juho Vesaiseen, osoittautuu Ivalo kaunokirjailijana ehkä etevämmäksi ja helppolukuisemmaksi. Vaikka hän ei perustellutkaan näkemyksiään vankoilta historiallisilla tosiasioilla – tai ehkä juuri tästä johtuen – muodostui teoksesta aikansa kulttikirja. Sellaisena se ehkä myös vahvisti lukijoiden perusteettomia ennakkoluuloja vienalaisia kohtaan.

Toivottavaa on, että Ervastian teos saa lukijoita ja että se myös herättää uusia pohdintoja Vienan ja Pohjois-Suomen historiasta, jota koskevat monet keskeiset kysymykset ovat jääneet vaille perusteltua vastausta, tai joita ei kyllin painokkaasti ole toistaiseksi edes osattu asettaa.

A. V. Ervastian teos jäi valmistumisensa jälkeen julkaisematta, mutta käsikirjoitus on säilynyt Karjalan Sivistysseuran arkistossa yli sadan vuoden ajan. Teoksen on kustannanut Karjalan Sivistysseura ja painettuun asuun ansiokkaasti toimittanut vienalaista sukujuurta itsekin oleva Pekka Vaara.

JOUNI ALAVUOTUNKI

A. V. Ervasti, Ahma – Kertomus unohtuneitten maasta. Historiallinen romaani. 444 sivua Toimittanut Pekka Vaara Karjalan Sivistysseura 2013, hinta 28 euroa Teos ei ole myytävänä kirjakaupoissa. Sitä voi tilata suoraan Karjalan Sivistysseuralta: toimisto(at)karjalansivistysseura.fi. Pubelin 09 171 414

Mössi Kontie vihdoin julki vienaksi

Alun perin runoteos on Jukka-Pekka Wuorikosken kirjoittama ja Aleksandra Andersénin kuvittama runokokoelma, joka ilmestyi vuonna 2002 suomeksi nimellä *Nalle Karhu – metsärunoja lapsille*. Nyt Maija Vaara (vas.) on värittänyt kuvat.

Lucian päivänä vuonna 2012 vietiin Karjalan Sivistysseura toimistolla Salme Syrin esikoisromaanin julkaisutalaisuutta. Samana päivänä vuonna 2013 pieni kahvihetki juhlisti vienankielisen lastenkirjan julkistuloa. Viides julkistus vuoden sisällä!

Mössi Kontie - meččärunoja lapsilla on ensimmäinen Sivistysseuran kustantama runoteos ja ensimmäinen lastenkirja. Alun perin se on Jukka-Pekka Wuorikosken kirjoittama ja Aleksandra Andersénin kuvittama runokokoelma, joka ilmestyi vuonna 2002 suomeksi nimellä *Nalle Karhu – metsärunoja lapsille*.

Toinen painos siitä otettiin seuraavana vuonna ja livvinkarjalaksi se käännettiin vuonna 2009 nimellä *Nalle Karhu – meččyrunoloi lapsile*. Painoksia on otettu jo useita, joskin vähän aina kerrallaan.

Nyt vienalaisten lasten iloksi runot käänsi Raisa Remšujeva ja kuvat väritti Maija Vaara. Loppusivuilta löytyy myös värittömiä kuvia, jotka lukija saa itse maalata mieleisikseen ja kirjoittaa omia runoja

viivoitetuille sivuille. Painoksesta jää vain muutama kappale Suomeen.

Kirjan nalle on nyt tumman puhuvan ruskea, vaikka se Aleksandra Andersénin mukaan oli alun perin kullankeltainen. Hän ei pidä muodonmuutosta lainkaan pahana, onhan ruskea monien mielestä ainoa oikea väri kontiolle.

Jukka-Pekka Wuorikoski laskee, että kirjasta on nyt liikkeellä noin 2 000 kappaletta. Jo ennen julkistamispäivää viisi laatikollista uunituoreita vienalaisversioita matkasi Venäjälle. Wuorikoski kertoo myös lukeneensa ennen julkistuspäivää runoja vienaksi Kallion kulttuuri-iltamissa Helsingissä. Julkistamistalaisuudessa väitöstutkimusta Helsingissä tekevä Olga Karlova luki runon aidolla Vuokkiniemen lammajärveläisellä äidinkielellään.

Wuorikoski sanoo, että pienet luontorunot viihdyttävät yhtä hyvin aikuisia kuin lapsia. Hän uskoo, että pienikin kirjani voi puhalttaa liekkiä hiipuvaan keikaleeseen ja auttaa karjalan kieltä elpymään. Varhaisimmat runonsa hän kirjoitti

omien lastensa kuultavaksi 1970-luvulla. Elämän varrella niitä on tullut lisää. Tavoitteena on julkaista lähitulevaisuudessa vielä lisää luontorunoja ja metsätarinoita.

- Tässä on myös hyvin vahva ekologinen tarkoitus pelastaa villiä luontoa, hän sanoo.

Wuorikoskella on myös omaa karjalais-taustaa. Hänen mummonsä syntyi Viipurissa ja puhui Aunuksen murretta eli livviä. Wuorikoski on viettänyt paljon aikaa Heinäveden Valamossa ja toiminut siellä oppaana. Tulossa on myös kuvitteellinen romaani liittyen Valamoon.

Paitsi kirjailijaksi, Wuorikoskea on tulleerattu mediapsykologiksi, luovuuskouluttajaksi ja kirjallisuusterapeutiksi. Kaksikko Wuorikoski-Andersén julkaisi vuonna 2003 teoksen *Enkeli-ikkuna*. L'udmila Markianovan kanssa Wuorikoski julkaisi vuonna 2008 oppaan *Kirjuta kauheesti karjalua: luoja kirjuttamizen aluopastai*.

AILA-LIISA LAURILA

Mössi Kontie – meččärunoja lapsilla, 64 sivua

Jukka-Pekka Wuorikoski, kääntäjä
Raisa Remšujeva
Karjalan Sivistysseura 2013

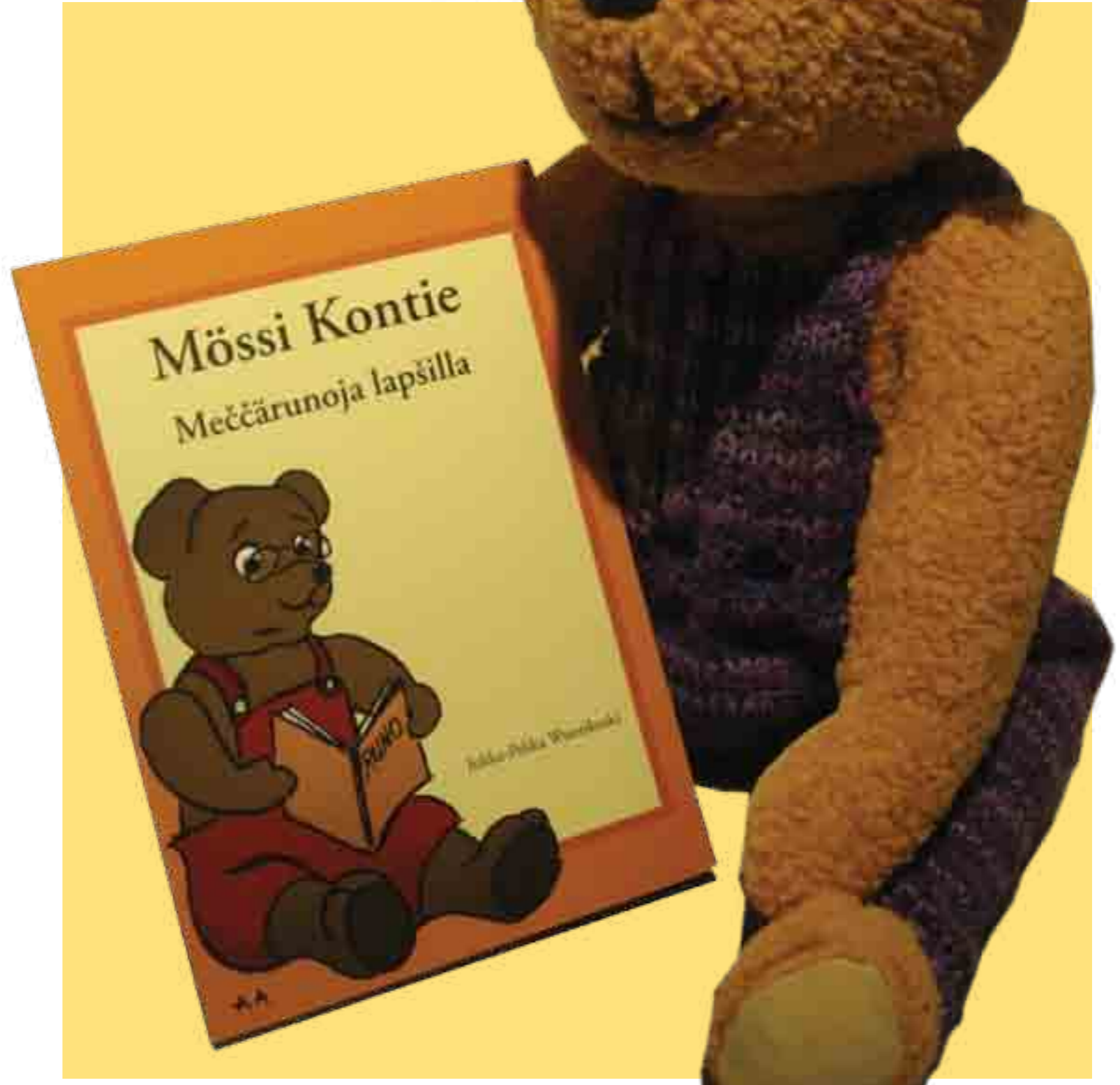
Runo alkau paissa

**Runot ollah hil'ua
tuobeh
kirjutetut
tuulešša tubissah.**

**Kontien luapan
karbakka košetuš:
kuarna kričajau.**

Jo runo pakajau...

Lastenkirjan Mössi eli nalle oli alun perin ajateltu keltaiseksi, mutta kirjassa se on tumman ruskea.

Mahtavia työmatkoja upeisiin maisemiin

Onpa kaverilla hieno työ! Näin kirjoittaa verkkoplogissaan eräs Venäjällä kalassa ollut suomalainen, joka tapasi Leo Koutaniemen Paanajärven-Pääjärven maisemissa Venäjän Karjalassa.

Leo Koutaniemi pääsi Oulun yliopiston maantieteiden laitoksen tutkijana ensimmäisen kerran juhannuksen alusviikolla vuonna 1989 historialliselle matkalle Neuvostoliittoon. Suomalaiset luonnontieteilijät ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tutkijat matkasivat tekemään työtään alueelle, mistä suomalaiset olivat poistuneet vuonna 1944.

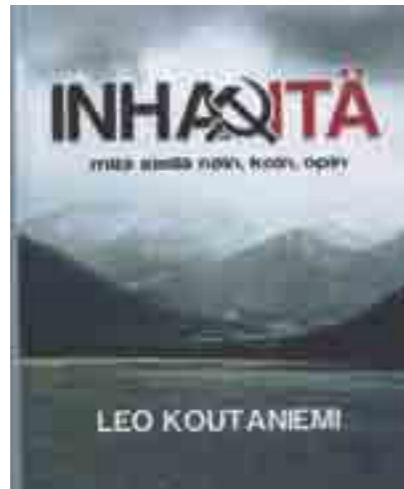
Koutaniemellä oli toinenkin intressi: rajan takana oli hänen vanhempiansa kotipaikka, ja kolme hänen vanhinta veljeään olivat saaneet alkunsa Nuorusten turturissa Kupessa. Kukaan perheestä ei ollut käynyt alueella sitten rajan sulkeutumisen. Ei ihme, että mies lähti intoa puhkuun uudelle työmaalleen.

Kaikesta siitä, mitä matkalla tapahtui ja mitä muuta sattui seuraavien vuosikymmenten aikana, Koutaniemi kertoo viime vuonna ilmestyneessä kirjassaan *Inha itä, mitä kaikkea siellä näin, koin, opin*. Teos koostuu muistelmista, joihin aineisto kertyi kaikkiaan lähes 20 vuodessa ja miltei 50 työmatkalta Suomen itärajan taakse.

Teos lähtee liikkeelle erittäin vetävästi kuvaillen jännittävää kokemusta ensimmäisestä rajanylityksestä. Rajavartioston saattamana ryhmä ylitti rajan, jonka takana ei ollutkaan ketään vastassa. Tähän liittyneen yllätyksen ja muutamia muita nähtyään Koutaniemestä ja hänen kumppaneistaan tuli kokeneita Vienan Karjalan kävijöitä.

Tutkijat lähtivät matkoilleen selvittämään alueen vettä, ilmastoja, kalastoa, pinnanmuotoja ja kaikkea muuta kiinnostavaa. Paras kulkuväline alueilla oli vene, mutta myös autolla, lumikelkalla ja helikopterilläkin nämä herrat taittoivat taivastaan taigan reunamilla.

Lukijaa ei rasiteta pikkutarkoilla tieteellisillä yksityiskohdilla. Vaikka näytteitä otetaan ja havaintoja tehdään, saa lukija elää mukana hienoja kalastuskokemuksia ja seikkailuja huonoilla teillä ja vaih-

televisissä sääoloissa. Luonnon mahtavan voiman ja kauneuden voi aistia sanojen kautta.

Hauskana yksityiskohtana voi mainita miehen yksinäisen automatkan Vartioksen kautta pohjoiseen. Kostamuksen kombinaatin kohdalla hän nappaa kyytiinsä liftarin, joka esittäytyy Maria Tolloksi Tollonjoelta. Näistä tuttujen kylien asioista tietysti lukisimme enemmänkin.

Yliopistouralta dosentin ja yliassistentin tehtävistä vuonna 2011 eläköitynyt Leo Koutaniemi on taustaltaan Kuusamon luovutetun alueen tavajärvisiä. Hän syntyi Kuusamossa ja asuu Kellon Kiviniemessä. Taitava kirjoittaja puukee sanoiksi kokemuksiaan ja saa aikaan kiehtovan kokonaisuuden.

Näkee, että kirjoittajalla on loputon kiinnostus projekteihinsa. Siitä kertoo myös se, että hän jo vuonna 1999 kokosi ja toimitti kirjan Kolmas tie Pohjoiseen -Retkiä Oulusta Ryssän rannalle. Pohjoisen kustantamassa koosteessa ovat kirjoittajina muiden muassa Samuli Paulaharju, I. K. Inha, Ilmari Kianto ja Kalle Päätaalo. Kaikkia heitäkin on inha itä vetänyt puoleensa taianomaisella voimallaan.

AILA-LIISA LAURILA

Inha itä, mitä siellä näin, koin, opin, 219 sivua

Leo Koutaniemi
Kustannus Ves-Line
KSS-hinta 30 euroa

Hyrskylä-teos valittiin vuoden parhaaksi kyläkirjaksi

Legendaarisesta Hyrskylän mutkasta kertova historiateos Hyrskylän kumbuzil - Hyrskylän kylä itärajan mutkassa valittiin Karjalan Liiton vuoden kyläkirjaksi viime vuonna.

Kirja kertoo elämästä idän ja lännen välissä painottuen sotien väliseen aikaan. Teos pohjautuu sekä dokumentoituun aineistoon että muistitietohistoriaan.

Teoksessa julkaistaan haastatteluja, joissa Hyrskylän mutkan alueella itse asuneet kertovat elämänsä eri tasoista: arjesta ja juhlasta, sodasta ja rauhasta. Kirjassa piirtyy mikrohistorialliseen tapaan kuva yksilön, perheen, suvun, kyläyhteisön ja elämästä.

Suorat lainaukset on osittain kirjoitettu livvin karjalan kieliasun mukaan, osa on translitteroitu. Tekstin yhteydessä on avainsanoja käännetty suomeksi. Kirjan tietotekstit keräävät yhteen yksilötason tarinoita. Kirjaa täydentää katsaus Karjalan historiasta kiista-alueena idän ja lännen välillä. Venäjää lähinnä olleista Hyrskylän taloista oli rajalle alle sata metriä. Paikoin rajan merkinä oli vain puro tai risuaitea.

Suomen autonomia aikana raja ei häntannut ihmisten elämää; asukkaat käsittivät alueen jatkuvan yhtenäisenä rajasta huolimatta. Monet hyrskyläläiset olivat kohtoisin Itä-Karjalan kylistä ja useimmilla oli siellä sukulaisia. Hyrskyläläisillä oli luonteva yhteydet itään Vesikelykseen, Säämäjärvelle ja Petroskoihin. Kulkuyhteydet Hyrskylästä länteen olivat huonot; laajat

Hyrskylän kumbuzil -kirja tallentaa idän ja lännen välissä asuneiden hyrskyläläisten historiaa.

suoalueet ja Suoju-joki eristivät kylää läntisistä yhteyksistä. Näin vanha aunuksenkarjalainen kulttuuri säilyi rajan mutkassa pitkään muuttumattomana.

Maantieteellisesti Hyrskylän mutkan alue sijaitsee vedenjakajalla yhtäältä Laatokkaan päin ja toisaalta Ääniseen. Hyrskylän kumbuzil -kirjassa kerrotaan, kuinka alue on ollut aikoinaan vesiteitse kuljetun kauppareitin varrella.

Kun Suomi itsenäistyi, rajat sulkeutuivat ja niitä alettiin vartioida entistä tarkemmin. Yhteydet Venäjän puolelle kylliin ja siellä asuviin sukulaisiin katkesivat. Talvisodan aikaan taas hyrskyläläisten naisten, lasten ja vanhusten kohtalona oli jäädä mutkan perälle mottiin. Heidät kuljetettiin 40 asteen pakkasessa vankileirille itään Interposolkkajaan.

Eräs vankileirin olot kokenut ja aikanaan Kanta-Suomeen selvinnyt kertoo matkasta näin: "Meidät lastattiin kuorma-autoihin viettäväksi vankileirille... Kolonnassa oli noin sata autoa. Järvenrantatietä mennessämme havaitsimme järven avannolla pyykkiä huuhtelevan naisen polviltaan. Siinä hän teki ristinmerkkejä koko ajan, kun olimme näkyvissä. Tunteimatoman osanotto ja siunaaminen lämmitte mieltä. Äiti sanoi, että sillä on varmaan merkitystä".

Kirjan toimittaja, translitteroija, graafin suunnittelija ja taittaja on taiteiden maisteri, luokanopettaja Helinä Konttinen. Hyrskylässä syntynyt Toivo Konttinen on kirjoittanut kirjaan monia asiatekstejä. Hyrskyläläinen Kalevi Neukkonen, jolla edelleen on paljon käytännön yhteyksiä Hyrskylän alueelle, on kerännyt arvokasta taustamateriaalia.

Kirja on kovakantinen kaksiväripainos. Siinä on 420 sivua, runsaasti mustavalkoisia valokuvia ja tarkkoja värillisiä karttoja. Kirjaa myydään Karjalatalolla Helsingissä ja sitä saa myös Kalevi Neukkoselta, puhelun 0400 795 741 sekä sähköpostitse pirtjo.konttinen-niemela(at)fimnet.fi.

Olavi Takalo oli kuuluisan perinteen-taitajan Marina Takalon poika.

Olavi Takalo Kemissä

Katkesi säijje Karjalaan, elävä tieto isien maahan. Keneltä nyt tietojani täydennän, että miten elettiin Karjalassa, Kemin Juurakossa ja Laitakarissa. Monet tarinatuokiot setäni kodissa ovat tänään muisto vain. Monet on tiedot ylös jo kirjattu, vaan monta tietoa kirjaamatta jäi, kun veit ne mennessäsi sinne tumman virran taakse.

Marraskuun 17. päivänä vuonna 2013 rikas elämäsi saavutti päätepisteensä. Saavuit siihen maahan, jota muamasi synnyinsuodulla kutsuttiin lempeästi "tuoksi ilmakse". Kotipitäjäsi Simon kirkossa saattelimme sinut matkaan, kaikin tarpeellisin toimenpitein. Saattojoukkosi koostui suurimmaksi osaksi lapsistasi ja lasten lapsista, joiden kanssa saimme viettää lämminhenkisen muistotilaisuuden ilman sinua jäänessä kodissasi.

Elämäsi ei aina ollut "ruusuilla tanssimista", sillä varsinkin lapsena sait kovastikin kokea erilaisuutesi tapakulttuurisi vuoksi. Sait myös kokea onnen täyttymyksenä vanhempiesi kanssa vietetyt vuodet heidän kotikylässään Oulungassa. Kouluopintosi päätit Kiimasvaaran kansakoulussa, ja olit varmasti sen alueen ainoa suomalainen nuori, joka sai asustaa sotatoimialueella.

Seikkailuksiko sitä sanoisi, kun sait seurata vanhempiesi ehkä onnellisinta elämän aikaa siinä vertaamatoman kauniissa maisemassa, mistä meidän kaikkien juuret ovat lähtöisin.

Monivaiheisten, jopa pitkiäkin evakokotipaaleiden jälkeen päädyit nuorena miehenä takaisin Kemiin. Perustit perheen, saatoit vaimosi Orvokin kanssa maailmaan kahdeksan lasta, jotka kaikki saattelit vaivojasi säästämättä leipäpuun juurelle.

Saitte viettää vuosia turvallista vanhuutta omassa tuvassanne, lastenne huolehtivaisen silmällä pidon alla. Olit elävä side Karjalaan, sillä viikoittain olit puheytydessä Kiestinkiin kertoen ja ottaen vastaan kuulumiset.

Samoin minäkin sain tietoa Kemin Juurakosta ja Laitakarista. Rakennettuumme Laitakarin yhteisön, siis pienoismallin, uudelleen, tuli "karin poikien" muisteloista monta hauskaa asiaa esille. Esiin tuli esimerkiksi pitkä lista tyttöjen sekä poikien "korkonimiä", joissa sinut pois jo muuttanut setäni mainittiin lempinimellä "Lazarus". Tiedä häntä, mistä tuo nimi oli tullut ja mitä se kertoi kantajastaan. Yhtä kaikki, he kantoivat laillasi omia nimiään kunnialla.

Saattojoukossasi oli myös pitkäaikainen ystäväsi Juha Pentikäinen, jonka kanssa ehdit tehdä monta ikimuistettavaa retkeä Kiestinkiin ja sitä ympäröivään seutuun. Sait tavata sisaresi Stepanien ja kaikki siellä olleet serkkusi. Kuin kaupantekijäisiksi sait sitä tietoa, joka hyödytti täällä meitä kaikkia.

Setäni Olavi, olet nyt siellä, mihin ovat menneet vanhempasi, veljesi ja sisaresi. Sinne ovat menneet myös ne Laitakarin pojat, joiden kanssa ystävyystit tuolla ihanaalla muistojen saarella.

Me, jotka tänne vielä jäämme, vaellamme muistellen elämäsi ja toivomme, että kaiken Luoja on järjestänyt olosi siellä autuaaksi.

Ole ikuisesti muistettu setäni Olavi.

MARTTITAKALO

Hannu Raulo.

Hannu Raulo Helsingissä

Uhtua-Seura ry:n hallituksen jäsen Hannu Raulo menehtyi 21.12.2013 lyhyen, aggressiivisen sairauden murtamana Helsingissä.

Hannu Raulo syntyi 21.3.1943 Somerolla. Hän valmistui ylioppilaaksi Someron yhteiskoulusta ja suoritti ekonomin tutkinnon Helsingin Kauppakorkeakoulussa, josta siirtyi työelämään 1960-luvun lopulla. Hän toimi toimistopäällikkönä Helsingissä Kansallis-Osake-Pankin Ympyrätalon konttorissa, josta siirtyi KOP:n valtakunnalliseksi tilinpidontarkastajaksi ja työskenteli siellä vuodet 1972–1975. Sen jälkeen hän toimi monien KOP:n Helsingissä sijaitsevien konttorien esimiehenä ja johtajana.

Pankin organisaatiouudistuksen myötä 1987 Raulo nimitettiin KOP Helsinki-Kallion yritysconttorin johtajaksi ja edelleen 1991 KOP Helsinki-Kaivokadun konttorin johtajaksi. Hannu Raulo erosi pankin palveluksesta 1993 täytettyään 50 vuotta. Hän toimi Kaupallisten ja teknisten tieteiden KAUTE-säätiön hallituksen jäsenenä 1987–1989 ja asiamiehenä 1996–2009.

Hannu Raulon kokemus ja taidot olivat kysytyjä monella yhteiskunnan alueella.

Luottamustehtäviin kuului Ekonomiliiton puheenjohtajuus. Hänen johdolla järjestettiin vuonna 1989 Suomen Ekonomiliiton vuosikokous Tallinnassa, jolloin Viron tulevaisuus oli vielä täysin epäselvä, mutta Hannulla ei ollut pelkoa järjestää kokousta ja kutsua isoa ryhmää liiton jäsenistä lahden eteläpuolelle.

Onnistuneen tapahtuman myötä kehittyivät suhteet alan jatkokoulutuslaitosten välillä ja samalla Hannu loi henkilösuhteet moniin ihmisiin Virossa, mikä mahdollisti tulevien vuosien kehityksen ja tapahtumien seuraamisen ajantasaisesti. Hannu Raulo oli mukana pienessä Suomi-Eesti ystäväpiirissä, joka kokoontui muutaman kerran vuodessa Lapissa ja Virossa hiihdon ja melonnan merkeissä sekä vierailuilla muissa Baltian maissa, viimeksi lokakuussa 2013 Riiassa.

Somerolta kotoisin, vailla karjalaisjuuria ollut Hannu Raulo kiinnostui Uhtuan seudun asioista, opiskelu- ja liike-elämästä tutun ystävänsä Panu Haapalan innoittamana 1993, jolloin hän vieraili ensimmäisen kerran Uhtualla, Vienan Karjalassa. Panu etsi juuriaan ja löysi sukulaismiehen. Samalla matkalla Uhtua otti Hannun omakseen.

Hannu Raulosta tuli Uhtua-Seuran hallituksen jäsen ja rahastonhoitaja.

Panu Haapala halusi rakennuttaa Uhtu-

tuulle ortodoksisirkon, sillä karjalaiset ovat perinteisesti ortodokseja ja neuvostoaikana kirkot hävitettiin. Sitten kohtalo puuttui peliin, kun Panu kuoli yllättäen. Hannu Raulo jatkoi hänen unelmansa toteuttamista. Kaunis ortodoksisirkko valmistui vuonna 1998 ja lastenneuvola vuonna 2000.

Hannu oli monissa Uhtuan-hankkeissa mukana, mm. käynnistämässä karjalankieltä elvyttävää kielipesätoimintaa, luomassa edellytyksiä nuorten rakennusalan koulutusprojektien käynnistämiseen ja yritystoiminnan kehittämiseen. Hannu toi Uhtuulle monia merkittäviä suomalaisia toimijoita, sidosryhmätuttavia ja talousvaikuttajia tutustumaan Vienan Karjalaan ja Uhtua-Seuran hankkeisiin.

Vuonna 2002 valmistui Uhtuulle Kalevalan piirin synnytyssairaala, jonne suomalainen Lääkäri-seura Duodecim lahjoitti vuoden ajan kaikille sairaalassa synnyttäneille äideille äitiyspakkaukset. Uhtua-Seuran sisarseuralle Uhtu-seuralle luotiin paremmat toimintaedellytykset, seuratalo valmistui vuonna 2003.

Hannu Raulo auttoi yksityisiä uhtualaisia perheitä ja vanhuksia sosiaalisesti, terveystieteellisesti ja taloudellisesti. Häneltä löytyi aina henkistä tukea erilaisiin vaikeisiin tilanteisiin. Hän tuki kokemuksellaan ja toiminnallaan mm. paikallisia matkailualan yrittäjiä.

Hannu Raulo valittiin Karjalan Sivistysseura ry:n hallitukseen vuonna 2005 ja hän toimi sen taloustoimikunnan jäsenenä. Hannu erosi yhdistyksen hallituksesta vuonna 2011.

Yhdistyksemme jäsenen, ortodoksisirkon suunnittelijan Jari Helmisaaren sanoin: Hannu Raulo oli toiminnassaan pyyteetön ja luotettava auttaja, joka asetti aina etusijalle heikommassa asemassa olevan ihmisen ja ymmärsi elämää myös hänen näkökulmastaan. Hannun oma työ, elämäkokemus ja ihmisarvon kunnioittaminen tekivät hänestä ihmisläheisen humanistin, jollaisia maailma tarvitsee selviytyäkseen huomisen haasteista.

Olemme menettäneet hyvän ihmisen, ystävänsä, mutta Hannu Raulon muisto säilyy keskuudessamme.

KARI KEMPPINEN

Uhtua-Seura ry, puheenjohtaja

Hannu Raulon muistoa voi kunnioittaa tukemalla Uhtua-Seura ry:tä, tili FI38 1228 3000 0208 24 / Hannu Raulo.

Johannes Levanen Mikkelissä

Johannes (Jussi) Levanen siirtyi tuonilmaisiin 91-vuotiaana 26. joulukuuta 2013 keuhkokuumeen murtamana. Jussi oli syntynyt Teuvalla kesäkuun 13. päivänä 1922. Teuvalle Levasen perhe oli tullut pakolaisena helmikuussa samana vuonna.

Jussin isä oli laukkukauppias Huoti Levanen (1886–1975) Vuokkiniemeltä ja äiti oli Nasto Levanen o.s. Ontronen (1891–1964) Tollonjoelta. Perhe oli asettunut aluksi Teuvalle sukulaisten luokse. Myöhemmin he muuttivat Teuvan Luovankylään, jonne perustivat sekatavarakaupan 1930-luvulla. Perheeseen syntyi kuusi lasta, joista kaksi, Ville ja Yrjö kuolivat jo pieninä. Siskot olivat Aleksandra (1920–2007) ja Pirkko (1930–2000). Jussin veli Pauli, s. 1924, kaatui sodassa Äyräpäässä 7.7.1944.

Parhaat nuoruusvuodet kuuluivat rintamalla Suomea puolustaessa. Sodan jälkeen Jussi avioitui Eila Salmisen kanssa ja

Johannes (Jussi) Levanen.

muutti Karijoelle. Perheeseen syntyi kaksi tytärtä. Jussi perusti oman ompelimon, jossa valmistettiin vaatteita tilauksesta mm. eri tukkuliikkeille.

Jussi muutti Helsinkiin 1960-luvun lopulla ja toimi aluksi rakennustöissä. Hän hakeutui vaaturikisällin oppiin ja löysi näin mieluisan ammattiuran. Vaaturimestariksi hän siirtyi 1972 Jyväskylään, Karjalan Puku Oy:n palvelukseen, jossa palveli eläkeikänsä asti. Hän valmisti monet mittailauspuvut myös sukulaisille. Jussi tapasi Saara Eklundin, jonka kanssa solmi avioliiton 1973. Eläkkeelle päästyään he muutti-

vat Mikkeliin, Saaran kotikaupunkiin.

Jussi oli luonteeltaan hyvin tarkkasilmäinen, huumorintajuinen ja sosiaalinen. Hän viihtyi hyvin seurassa ja oli hyvä tarinankertoja ja vitseiniekkä. Hänellä oli ilmiömäinen huomiokyky ja suhteiden taju. Jussi tunnettiin herrasmiehenä.

Luonnossa kulkeminen, urheilu, metsästys ja kalastus olivat Jussille hyvin tärkeitä. Vanhemmalla iällä hänen suuri intohimonsa oli öljyvärimaalaus, jota hän harrasti loppuun asti. Hän maalasi mielellään maisemia ja muotokuvia läheisistään.

Suku oli Jussille hyvin tärkeä. Hän oli aidon kiinnostunut kaikkien kuulumisista. Retki Vuokkiniemen Lammasjärvelle vuonna 2007 kauan kadoksissa olleiden sukulaisten luo, oli kohokohta hänen elämässään. Aina tavatessamme Jussi kyseili kaikkien vointia ja piti yhteyksiä. Hän osallistui hyvin mielellään erilaisiin sukujuhliin ja retkille.

Jussi siunattiin haudan lepoon Saaran viereen 18.1.2014 Mikkelissä. Suremaan jäivät lapset, lastenlapset ja lapsenlapsenlapset, sukulaiset ja ystävät Suomessa ja Virossa.

Enon muistoa kunnioittaen

IRMA LAHTI

Kohdeavustusanomukset seuralle

KSS:n vuosikokouksessa 2013 hyväksyttiin seuran strategia ja toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelman mukaan toiminnan keskeiset alueet ovat kieli ja kulttuuri, historia ja perinne, julkaisu- ja kyykkä. Seura jakaa edelleen opiskelijapurahoja yhdessä Säätiö Väinölän kanssa sekä kohdeavustuksia tavoitteidensa mukaiseen toimintaan.

Kohdeavustuksia voi anoa kaksi kertaa vuodessa, 31. maaliskuuta ja 30. syyskuuta mennessä, toimintasuunnitelman linjausten mukaisesti. Avustusanomukset talousarvioineen lähetetään seuran toimistoon.

Opiskelijapuraha- ja avustustoimikunta käsittelee kohdeavustusanomukset pääsääntöisesti kaksi kertaa vuodessa ja ehdottaa hyväksyttävät hankkeet, miltä pohjalta hallitus tekee päätökset.

Opiskelijapurahat ovat haussa kerran vuodessa, syyskuun loppuun mennessä. Näitä avustuksia haetaan sähköisellä lomakkeella.

Laučat-foorumi pohtii kieltä ja kulttuuria

Suomalais-ugrilaisen nuorison Laučat-foorumi järjestetään ensi kesänä Prääsän piirissä. Leirimuotoisena Kinnermäellä ja Vieljärvellä pidettävä foorumi kokoaa yhteen noin 150 nuorta Suomesta, Venäjältä ja Virost. Alaikärajana on 16 vuotta.

Foorumi alkaa 29. kesäkuuta ja päättyy 4. heinäkuuta. Kun tilaisuus pidetään seudulla, jonne parhaillaan on rakenteilla Karjalan kielen kodi, on kielen ja kulttuurin säilyttäminen foorumin keskeistä sisältöä. Ilmoittautumisaika päättyy maaliskuun alussa.

Ohjelmaan on nimetty neljä pääteemaa etnistydestä kulttuurijohtamiseen, alueelliseen brändäykseen ja rahoitukseen. Karjalan tasavallan kulttuuriministeriö tukee hanketta.

Lisätietoja Laučat-foorumista saa osoitteesta <http://vk.com/laucat2014> ja järjestelyissä mukana olevalta Alina Chuburovalta.

On kaunista kirjoitella joulun alla pakolaiskohtaloista

Ei mitenkään pahalla, mutta muuan viisas valtiomies lausui kerran typeriä kysymyksiä esittäville lehdistön edustajille, että menkää ja oppikaa historiaa.

Kansat vaeltavat, kuten Karjalan Heimon päätoimittaja kirjoitti, mutta jokainen historiansa lukenut tietää, mitä seurasi suurinta ja merkittävintä silloista Eurooppa hallinneen Rooman valtakunnan hajottua. Barbaarikansat syöksyivät yli Euroopan kuin rottalaumat ja heinäsiirkaparvet. Kuten hunnikuningas Attila sanoi, siinä missä hänen ratsunsa on tallannut, ei kasva enää ruohonkorsikaan. Kuitenkin hänen joukkonsa olivat vielä kaaoksen järjestyneimpiä. Miljoonien vauraampaan Eurooppaan vaellukselle lähteneiden johdosta maanosan kehittyneemmät osat syöstiin kertaheitolla pimeään keskiaikaan. Ja tämä vuosisadoiksi!

Tilanne alkaa olla jälleen samantyyppinen. Mahtavaan Roomaan verrattuna Euroopan Unioni järjestönä on kuin keskenään nahisteleva sylikoiraalauma, mutta onneksi yksittäiset kansakunnat ovat vielä järjestäytyneitä. Mikäli näitä ei saada tiukkaan rajojaan valvovaan sotilasliittoon, on seurauksena jälleen miljoonien elintasopakolaisten kansainvaellus. Eikä tällä kertaa Euroopan sisäinen, vaan Välimeren ja Bos-

boruksen takaa. Sinne, satojen kilometrien päähän alemman elintason maihin loistaa Eurooppa kuin lihava, degeneroitunut lehmä susilaumalle, valmiina teuraaksi. Joko Euroopasta tulee linnoitus tai sen kulttuuri ja saavutukset häviävät.

Jotkut kansat tai kansakunnan osat ovat aloittaneet pariinkin kertaan nollasta, mutta nämä eivät olekaan lähteneet omasta toimestaan vaan sotatilanteen pakottamana tai julman poliittisen diktatuurin uhasta. Tällaisia ovat karjalaiset, niin Kannakselta kuin Vienastakin. Heillä oli kuitenkin yhteinen kulttuuritausta, kieli ja uskonto ja palasivat useimmiten samoille juurille, josta esi-isät ja -äidit olivat lähteneet 200–300 vuotta aikaisemmin. Lisäksi he eivät olleet koskaan mitään kädestä suuhun -eläjiä vaan olivat halunneet aina enemmän koulutusta, kulttuuria ja vaurautta – ja myös tähän pystyneet.

Itärajan takana meillä on 70 vuoden koekenttä siitä, mihin johti kansojen, kielten, kulttuurin ja uskonnon sekoittaminen. Länsi-Euroopan (miksi muuten "hätää" kärsivä ei jää ensimmäiseen turvalliseen maahan?) pakolaisten juuretuttomuus, kielitaidottomuus ja hengissä pysymisen osaaminen vain sosiaaliturvan avulla synnyttää katkeruutta ja vihaa, joka ennemmin tai myöhemmin

kostautuu niin pakolaiselle itselleen ja varsinkin nk. turvapaikan antajamaalle. Keski-Euroopassa joka toisella rikollisella on ulkomaalaistausta. Minulla mm. on 1,8 gigatavua päivän lehdistä kuvattuja tällaisia rikostapahtumia. Itävallassa joka päivä 2–5 rikosta. Tämä tapahtui aluksi uteliaisuudesta, mutta ilmeni ajan mittaan järkyttäväksi suuntaviitaksi.

Maasta riippuen nk. pakolaisista kolme neljästä tai joka toinen on elintasopakolainen, jolla ei ole useimmiten haluakaan integroitua maahan sen enempiä kuin mitä tarvitsee avustuksiansa saamiseksi ilman työvastinetta. Vaikka he olivat oman kertomansa mukaan kotimaassaan hengenvaarassa, lennetään silti sinne joka vuosi kesälomalle. Moniko vienankarjalainen uskaltanut tällaisille lomille Neuvostoliiton aikana?

Ennen kaikkea: mikäli karjalaisia aletaan verrata eritrealaisiin tai vastaaviin, ovat niin kutsutusti menneet puurot ja vellit pahasti sekaisin. Kuten vanha sananlasku sanoo, suutarin pitäisi pysyä lestissään. Viime numeron pääkirjoitus 1.12.2013 herättää hämmennystä. Varsinkin kun samassa lehdessä on vielä kirjoitus Uhtua-Seuran käytännössä katsottuna eroamisesta Karjalan Sivistysseurasta. Ennen kuin yhteiset voimat enemmän hajaantuvat:

SIMO SALOMAA
Vienalaisen pojanpoika

Tverinkarjalaisten kulttuuriautonomian puheenjohtaja Nikolai Turičev. Kuva Martti Malinen

Zoja Turičeva kuuluu Tverinkarjalaisten kulttuuriautonomian aktiiveihin. Kuva Martti Malinen

Tverinkarjalaisten ystävät järjestää juhlaseminaarin

Siitä on jo 20 vuotta, kun akateemikko Pertti Virtaranta "puhalsi pilliin". Se merkitsi sitä, että ystävyysyhdistys kaukaisille sukulaisille, tverinkarjalaisille, on perustettava. Ajatus kiteytyi Karjalan Liiton 1990-luvun alussa järjestämällä, Tverin karjalaiskylään suuntautuneella matkalla, jonka osanottajista moni oli valtakunnan tärkeimpien tiedotusvälineiden jäseniä.

Tverinkarjalaiset olivat jo itse ehtineet silloin perustaa oman kulttuuriseuran ja monia tutkimusmatkoja Tverin Karjalaan tehnyt Virtaranta tiesi paremmin kuin hyvin, että se tarvitsee apua. Virtaranta velvoitti Ylen ohjelmapäällikkö Erkki Hatakan organisoimaan seuran perustamisen – sitten kun hän "puhalsi pilliin". Näin tapahtui vuonna 1994, ja Erkki Hatakka toimikin yhdistyksen puheenjohtajana ensimmäiset 16 vuotta. Yhdistyksen puheenjohtajana toimii nyt Tapio Mustonen Joensuusta.

Tapahutumakalenteri 2014

Seuramme ylläpitää ja päivittää Suomen laajinta nettipalvelua, jossa on tietoa Karjalan, Vienan Karjalan ja Suomen puolen karjalaistapahtumista, tilaisuuksista, matkoista...

www.uhtua.info/index.php/ajankohtaistatapahtumakalenteri

Ota tavaksi vieraila säännöllisesti sivuillamme yllä olevassa osoitteessa, käytä hyväksi – passipo!

Lähetä uusia tapahtumatietoja osoitteella: info@uhtua.info

Uhtua-Seura ry www.uhtua.info

Tverinkarjalaisten ystävät ry. järjestää Helsingissä toimintansa 20-vuotisen taipaaleen johdosta seminaarin, jonka otsikkona on "Sukulaistemme Tverin karjalaiset". Esitelmissä tulevat esille sekä karjalankielen että muuttoliikkeen mielenkiintoiset aiheet. Yhdistyksen monivuotinen stipendiaatti, tohtori Irina Novak kertoo karjalan kielen tutkijasta Aleksandra Punžinasta, professori Veijo Saloheimo kertoo yhden Tverin alueelle muuttaneen perheen tarinan mikrohistoriallisesta näkökulmasta.

Tilaisuuteen on kutsuttu myös tohtorinväitöskirjaa valmisteleva Tverin yliopiston dosentti Ljudmila Gromova sekä Tverinkarjalaisten kulttuuriautonomian tärkeimmät toimihenkilöt, puheenjohtaja Nikolai Turičev ja sisarensa Zoja Turičeva.

Seminaari järjestetään yhdistyksen vuosikokouksen jälkeen Kotimaisten kielten keskuksen Kotus-salissa torstaina, maaliskuun 20. päivänä klo 17 (Vuorikatu 24, Helsinki). Vuosikokous alkaa klo 16 samassa paikassa. Ohjelmassa on tarjolla myös musiikkia ja tarjoilua ja tverinkarjalaista kirjallisuutta.

Karjalan kielen kurssi Helsingissä

122440KE

Karjalan kieli, tutustumiskurssi A1.1

Paikka: Kalliolan kansalaisopisto, Sturenkatu 11
29.4.–27.5., ti 17.00–19.15, (15 h), 64 euroa

Opettaja: Olga Karlova, FL, ilmoittautuminen viim. 21.4.
www.kalliolankansalaisopisto.fi tai puh. 010 279 5080

Kurssilla käydään läpi vienankarjalan perusrakenteita, luetaan tekstejä ja keskustellaan. Samalla tutustutaan karjalan kielen murteisiin ja karjalaiseen kulttuuriin.

Kurssin pohjana on opettajan monistemateriaali. Aihepiirit: itsensä esittely ja kuvaileminen, arkipäivään kuuluvia perustilanteita, elämän kuvia nyky-Karjalasta.

Rakenteet: verbityypit, verbin preesenstaiutus, nominien sijajärjestelmä.

KALLIOLAN KANSALAI SOPISTO / Uhtua-Seura ry

Tervetuloa upeaan ja kesäiseen Joensuuhun

Nyt on oikea aika varata majoitus. Katso hotellitarjonta ja -tarjoukset alla olevasta osoitteesta.

Karjalainen toripäivä lauantaina 26.6.
Varaa esittely- ja myyntipaikka Joensuun torilta.

Lisätietoja
www.joensuunlauulujuhlat.net

Tilaa lehtiä, osallistu toimintaan

Vienan Karjala ja Oma Mua -lehdet yhdistettiin vuoden alusta ja nyt ilmestyy sitten yksi karjalankielinen lehti, Oma Mua. Siinä julkaistaan rinnan artikkeleita vienan ja livvin murteilla. Karjalan Sivistysseura välittää lehden tilauksia kustantamolle. Tällä hetkellä tosin paperilehden hinta on kivunnut yli sadan euron, mutta tavoitteenamme on löytää toimintatapa, jolla hinta saataisiin alemmaksi. Oma Mua -lehden sähköpostiin viikoittain toimitettavan pdf-version hinta on vain 15 euroa vuodessa. Suomenkielinen Karjalan Sanomat voidaan samoin tilata pdf-lehtenä sähköpostiin, vuosikerran hinta on 25 euroa. Tilaukset voi toimittaa Sivistysseuran toimistoon.

Kunniakkaan, vuodesta 1928 alun perin Punalippu-nimisenä ilmestyneen suomenkielisen Carelia-lehden kohtalo on puhuttanut runsaasti niin Karjalassa kuin Suomessakin. Ilmestymiskertoja on päätetty supistaa rajusti tämän vuoden alusta. Nyt Otava-kustantamo on päättänyt tulla apuun ja edistää lehden myyntiä Suomessa. Sivistysseura selvittää mahdollisuutta välittää lehden tilauksia jäsenilleen.

Heimoviikonloppu lähestyy, tapaamme tänä vuonna Turussa 5.-6.4. Ohjelma on rakennettu entiseen tapaan. Lauantaina pelataan sään salliessa kyykkää, mahdollisesti Karjalan Rahvahan Liiton lähettämää joukkuetta vastaan. Alaosastot, yhteistyöyhdistykset ja sukuseurat kokoontuvat alkuiltapäivästä Vuosikokous alkaa kello 16 ja illalla pakistaan tee- ja tarinaillassa. Sunnuntain

ohjelmassa on Heimomurkina ja Heimojuhla. Viikonlopun teemana on tunnettu runonlaulaja Santra Remsujeva, jonka syntymästä tulee toukokuussa kuluneeksi sata vuotta.

Seuran sukututkimustoimikunnan jäsenet pitävät Heimoviikonloppuna sukututkimusklinikkaa, josta voi tulla kyselemään neuvoja juuriensa etsimiseen. Toimikunta on vuoden mittaan tehnyt valtavan työn sukututkimusmateriaalien etsimisessä ja keräämisessä. Parhaillaan mietitään, miten ne parhaiten saadaan kiinnostuneiden käyttöön, esimerkiksi seuran nettisivuilla.

Irja Rämän sukututkimusaineistot ovat nyt kaikki Sivistysseuran hallussa. Niitä työstetään sellaiseen muotoon, jossa niiden tutkiminen muuallakin kuin seuran toimistolla on mahdollista. Luvassa on esimerkiksi 15-20 suvun tiedot sähköisinä julkaisuina.

Vienan Karjalan sukujen tutkimuksesta kiinnostuneille järjestetään Oulussa kurssi 24.-25.5. Asiasta lisää oheisessa ilmoituksessa.

Vienan kielen ja kulttuurin kurssi järjestetään tänä vuonna Suomessa, Kuusamo-opistolla. Ajankohta on heti juhannuksen jälkeen 24.-28.6. Opettajina toimivat tuttuun tapaan vienan kielen opetuksen konkarit Olga Karlova ja Valentina Karakina. Kurssista voi tiedustella seuran toimistolta.

Tie Viena -symposium järjestetään Kuusamo-opistolla 23.-24.8. teemalla "Ihminen ja myytti - vienalaisia henkilökuvia". Tapahtumasta tulee myöhemmin lisää tietoa.

Joulun alla loppuun myytyjä Vienan ristejä on saatu uusi erä, lisää tietoa toimistolta.

Vienan Karjalan sukujen sukututkimuskurssi

- **Paikka:** Oulu, Pohjankartano, Suvantokatu 1
- **Aika:** lauantai 24.5.2014 klo 10-17 ja sunnuntai 25.5.2014 klo 9-16
- **Kurssin vetäjä:** FM Sami Kallio

Kurssi on maksuton, mutta kukin osallistuja maksaa itse matkat, majoituksen, ruokailut ja kahvit. Kurssilla opetellaan tutkimaan sukututkimuslähteitä, esim. venäläisiä metrikkirjoja ja väestöluettelaita sekä Suomen puolella olevia lähteitä. Venäjän kielen kirjainten tunnistaminen helpottaa venäjänkielisiin lähteisiin perehtymistä ja niihin tutustumista ennen kurssia suositellaankin.

Kurssille mahtuu 30 henkilöä ja heidät otetaan ilmoittautumisjärjestyksessä.

Tiedustelut ja ilmoittautumiset: sami.kallio@pp9.inet.fi tai 044 595 1184, anja.suvanto@hotmail.fi tai 040 585 5138.

Mikäli vastaavalle, toiselle sukututkimuskurssille on tarvetta, voidaan kurssi mahdollisesti järjestää jollakin toisella paikkakunnalla.

Lönnrotin jalanjäljillä

Professori Pekka Laaksonen, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kansanrunousarkiston entinen johtaja ja Kalevalaseuran kunniajäsen, oli miettinyt äidinkielen opettajan uraa, mutta Matti Kuusen ansiosta perinteentutkimus vei miehen. Vuodet 1971-1975 Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksessa viimeistelivät hänen tulevaisuutensa suunnan perinteen tutkijana ja uskollisena Vienan ystävänä.

Hyvät ystävät ja Karjalan tuntijat Heikki Kirkinen ja Hannes Sihvo "karjaloittivat" hämäläismiehen lopullisesti. Sivistysseuraan Pekka Laaksonen liittyy vuosia kestänyt jäsenyys Karjalan Heimion toimitusneuvostossa ja sittemmin julkaisutoimikunnassa, jossa hän ja uhtualaisjuurinen Eeva-Kaisa Linna jakavat kiinnostustaan erityisesti Vienaan. Tie Viena -symposiumia Pekka on ollut suunnittelemassa tapahtuman alusta lähtien.

PL Ensimmäinen, kuukauden kestänyt tutkimusmatkani yhdessä petroskoi-laiten tutkijoiden kanssa vuonna 1973 suuntautui Paateneella sijaitsevaan Sellin kylään, alueelle, jolla oli tehty vähän tutkimusta.

Sittemmin matkoja on kertynyt melkoinen määrä. Olen usein matkannut yhdessä Markku Niemisen kanssa ja ollut mukana Juminkeon toiminnassa. Karjalaiset perinteen tutkijat ovat tulleet tutuiksi ja ystäviksi, kuten myös suuri joukko vienalaisia, esimerkiksi mainiot Lesosen veljekset ja suuresti arvostamani taiteilija Vitali Dobrinin.

EKL Kansanrunouden rikas maailma on Karjalassa säilynyt pitkään ja onneksenne sitä on tallennettu Arhippa Perttusen, Vaassila Kieleväisen ja Ontrei Malisen ajoista lähtien. Petroskoin tiedeakatemian ja Juminkeon arkistojen kartutetaan jatkuvasti uudemmilla nauhoituksilla ja eri puolilta Karjalaa kerätyillä tiedoilla. Esimerkiksi Niemiselällä on Santra Remšujevan laulujen tallennuksia satoja tunteja. Nykyajan karelianistit ovat perinneaineistojen varti-joita.

PL Viime aikoina esimerkiksi karjalaisten joikujen maailma on noussut vahvasti tutkimuksen ja yleisen kiinnos-

tuksen kohteeksi. Suomalainen runolaulun tutkija Maarri Kallberg on väitellyt tästä aiheesta. Oli mahtava tunne saada nyt matkallamme Kostamuksessa kuulla Tollonjoelta lähtöisin olevan Raija Zaprudskajan omaperäistä joikua. **EKL** Raija onkin hieno esimerkki siitä, miten vanhan perinteen voi elvyttää. Hän kertoo alun perin opetelleensa joikaamaan 10-vuotiaana, kun innostui siihen kuultuaan muamonsa tädin Anni Rettijevan, kylän puapon laulavan niin iloaan kuin suruaan joikaten. Kymmeniksi vuosiksi unohtunut joiku palautui Raijan mieleen, kun karjalaisuus alkoi vahvistua 1980-luvulla.

PL Näin voi käydä ja muinaiset asiat saavat merkityksensä uudessa ympäristössä. Vanhat muistiinpanot ikään kuin alkavat kuiskia uusia viestejä, kun saa kokea niiden alkuperäisen elinympäristön. 1990-luvun lopulla tein Vienan-retken yhdessä Kalevalan kääntäjien kanssa. Kalevalan persiaksi kääntänyt esimerkiksi huokaili sitä, että käännöksestä olisi tullut vallan toinen, jos hän aiemmin olisi saanut aistia vienalaispiirtien tuoksua ja elämää.

EKL Nythän me taas tunnistamme kiireen tallentaa, kun tilanteet muuttuvat alituisen. On tallennettava niin runonlaulajasukujen elämää kuin sodan kokeneiden muistoja. Nimistökeruuta tehdään vuosittain eri puolilla Karjalaa, myös Sivistysseuran rahoittamana.

Olemme juuri käynnistäneet digitaalisten karttojen kehittämisen suunnittelun. Siinä ajattelemme esimerkiksi sukututkijoita, jotka kartoille merkittyjä paikkoja klikaten saisivat tietoa alueista, kylistä, niissä olleista taloista ja ihmisistä.

PL Tallentaminen on ennen kaikkea arkistojen ja museoiden tehtävä, mutta siihen työhön on varattava resursseja. Kerätty tieto on saatava siitä kiinnostuneiden ulottuville. Tämän päivän mediat palvelevat siinä hienosti, mutta en unohtaisi myöskään vanhoja klassikoita. Esimerkiksi uudelleen toimittamani I. K. Inhan Kalevalan laulumailla 1894 ja A. V. Ervastian Muistelmia matkalta Venäjän Karjalassa kesällä 1879 ovat olleet niin suosittua luettavaa, että niiden painokset on myyty loppuun.

Tällä palstalla keskustellaan Sivistysseuraa lähellä olevista aiheista.

Eeva-Kaisa Linna ja Pekka Laaksonen.

TERVETULOA HEIMOPÄIVILLE TURKUUN 5.-6.4.2014

Lauantai 5.4.2014

- 12.00 Kyykän näytösottelu, paikka ilmoitetaan myöhemmin, kelivaraus
- 12.00 – 15.30 Alaosastojen, yhteistoimintayhdistysten ja sukuseurojen tapaamiset, tarkemmat aikataulut myöhemmin
- 16.00 Karjalan Sivistysseura ry:n 108. vuosikokous
- 18.00 Vigilia
- 19.30 Karjalainen tee- ja tarinailta
- karjalaista laulantaa ja yhteislaulua
 - terveisiä Karjalasta
 - Santra ja puhuvat puut –dokumenttielokuva, ohjaus Miia Tervo
 - tee-/kahvitarjoilu, karjalanpiirakka + munavoi, voisilmäpulla (10 €/henkilö)
 - arpajaiset, kirjamyynä
 - suomalais-ugrialaisten yhteistyöseurojen esittely- ja myyntipöydät
 - sukututkimuslinikka

Sunnuntai 6.4.2014

- 10.00 Messu, Turun tuomiokirkko
- 10.00 Liturgia
- 11.30–13.00 Heimomurkina (13 €/henkilö), Hotelli Marinan ravintola
- 13.00 Karjalainen heimojuhla, teemana Santra Remsujeva, jonka syntymästä tulee toukokuussa kuluneeksi 100 vuotta
- karjalaista laulantaa ja yhteislaulua
 - tervehdyksiä
 - Miia Tervon elokuva Santra Remsujevasta
 - kahvihetki (8 €/henkilö)
 - juhlaesitelmä
 - kirjamyynä
 - suomalais-ugrialaisten yhteistyöseurojen esittely- ja myyntipöydät
 - sukututkimuslinikka
- 16.00 Päätössanat

VUOSIKOKOUSKUTSU

Karjalan Sivistysseuran ry:n 108. vuosikokous pidetään lauantaina 5.4.2014 klo 16.00 Heimopäivien yhteydessä Turun ortodoksisen seurakunnan seurakuntasalissa, Yliopistokatu 19, Turku

Kokouksessa käsitellään sääntöjen määräämät asiat.

Tervetuloa!

KARJALAN SIVISTYSSEURA RY
Hallitus

Vuosikokouksen materiaaleja voi pyytää maaliskuun loppupuolella Karjalan Sivistysseuran toimistosta puh. (09) 171 414 (ti ja to klo 10–15) tai sähköpostitse toimisto@karjalansivistysseura.fi.

Kahvitarjoilun vuoksi toivomme ennakoilmoittautumista joko toimistolle tai sähköisen linkin kautta.

TAPAHTUMAPAIKAT

Heimoviikonlopun yhteisötapaamiset pidetään lauantaina Hotelli Radisson Blu Marina Palacessa, Linnankatu 32. Lauantain vuosikokous sekä Tee- ja tarinailta järjestetään Turun ortodoksisen seurakunnan tiloissa, Yliopistokatu 19. Sunnuntaina Heimomurkina ja Heimojuhla Hotelli Marinassa.

MAJOITUS HEIMOPÄIVILLÄ

Majoitusvaraukset Heimojuhlaan osallistuville on tehty Hotelli Marinaan. Huonevaraukset näistä kiintiöistä suoraan hotelliin puhelimitse tai sähköpostilla viimeistään 21.3.2014.

Hotelli Radisson Blu Marina Palace
Linnankatu 32
020 1234 710
info.turku@RadissonBlu.com
Standard: 1hh 80 €/vrk, 2hh 89 €/vrk
River view: 1hh 92 €/vrk, 2hh 101 €/vrk
Varaustunnus: KSS heimopäivät

ILMOITTAUTUMISOHJEET JA LISÄTIETOJA

Ruokailua ja kahvi-/teetarjoilua varten tarvitaan sitovat ennakoilmoittautumiset. Ilmoitathan samalla erityisruokavaliosi. Ilmoittautumiset 21.3.2014 mennessä sähköisesti osoitteessa www.karjalansivistysseura.fi > Ajankohtaista tai Karjalan Sivistysseuran toimistoon puh. (09) 171 414 (ti ja to klo 10–15) tai sähköpostitse toimisto@karjalansivistysseura.fi.

Tietoa Heimopäivistä päivitetään Karjalan Sivistysseuran nettisivuille www.karjalansivistysseura.fi > Ajankohtaista.